

IV
1560
15
G. T. NICULESCU-VARONE

Costumele naționale
din
România
întregită

VOLUMUL II

Cu 35 fotografii

EDITURA ZIARULUI „UNIVERSUL” / BUCUREȘTI

1940

BIBL. CENTR. UNIV.
M. „EMINESCU” IASI
GEOLOGIE-GEOMETRIE
IV-1560

II

N34.

G. T. NICULESCU-VARONE

I.
Biblioteca de Geolog'ie-Geografie
T.

Costumele naționale din România întregită

VOLUMUL II

Cu 35 fotografii

Donat Prof. I. Simionescu

	337424 B.C.U. IASI
---	-----------------------

EDITURA ZIARULUI „UNIVERSUL” ● BUCUREȘTI
1940

DE ACELAȘI AUTOR :

1. — SINGUR, București, 1910 Biblioteca Minerva Nr. 182, cu 79 pagini. Biblioecța Academiei Române (B. A. R.) I 69.264.
2. — ELOGIUL FRUMUȘETII Biblioteca Minerva Nr. 192, cu 112 pagini. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) I. 71.357.
3. — CARTEA INIMII. Biblioteca Minerva Nr. 212, cu 107 pagini. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) I. 69.262.
4. — NOTE DESPRE ARTĂ. Biblioteca Minerva Nr. 172, cu 144 pag. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) I. 100.120
5. — POVEȘTEA UNUI ORFAN. Biblioteca Minerva Nr. 162 cu 192 pagini. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) I. 100.121.
6. — VRAJA IUBIRII. Biblioteca Minerva Nr. 235, cu 160 pagini. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) I. 82.262.
7. — INSEMĂNĂRILE UNUI SINGURATIC. Biblioteca Minerva Nr. 115 cu 159 pagini. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) I. 92.915.
8. — PARIS, cu 25 ilustrațiuni în text, București, 1928, 1 broșură cu 32 pagini. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) II. 93.769.
9. — CE-AM VĂZUT ÎN ELVEȚIA, cu 26 ilustrațiuni în text. București 1930, 1 broșură cu 64 pagini, Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) II. 97.641.
10. — JOCURI ROMĂNEȘTI NECUNOSCUTE. București, 1930, 1 vol. cu 156 pagini. (*Lucrare premiată de Academia Română „Premiul Năsturel” Sedință generală solemnă de Vineri, 29 Mai 1931*). B. A. R. II. 102.396.
11. — ALTE JOCURI ROMĂNEȘTI NECUNOSCUTE. București, 1931. 1 broșură cu 95 pagini. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) II. 104.749.
12. — DICȚIONARUL JOCURILOR ROMĂNEȘTI. Coreografia populară, București, 1931. Un volum cu 186 pagini. B. A. R. II. 105.067.
13. — FOLKLOR ROMÂN COREOGRAFIC. București, 1932, 1 broșură cu 60 pagini. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) II. 112.034.
14. — ÎN SCHEI BRĂȘOVULUI, cu 18 fotografii în text. București, 1932, 1 Broșură cu 32 pagini. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) II. 113.604.
15. — LES DANSES POPULAIRES ROUMAINES, avec 32 photographies après le texte București, 1933, 1 broșură cu 59 pagini B. A. R. II. 119.376.
16. — FOLKLOR ROMĂNESC DIN ARDEAL. București, 1935, 1 broșură cu 72 pagini. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) II. 132.357.
17. — FOLKLOR VERSIFICAT DIN MOLDOVA. Poezii populare din comuna Plopeni, plasa Bucecea, județul Botoșani. București, 1936, 1 broșură cu 47 pagini. B. A. R. II. 139.100.

18. — BIBLIOGRAFIA POEZIEI NOASTRE POPULARE. (Folklor român versificat, cuprins în volume și broșuri) 1830—1935. Ediția a doua, revăzută și completată. București, 1936, 1 broșură cu 88 pagini. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) II. 139.143.
19. — LE FOLKLORE ROUMAIN VERSIFIE Bucarest, 1936, 1 broșură cu 32 pagini. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) II. 139.013.
20. — COSTUMELE NAȚIONALE DIN ROMÂNIA INTREGITĂ, cu o planșă în color și 125 fotografii în text. Editura ziarului „Universul”, București, 1937, 1 vol (24 x 16 cm.), cu 260 pagini. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.) II. 146.226.
21. — STRIGĂTURI ALESE DELA HORA. Editura ziarului „Universul”, București, 1938, 1 broșură cu 64 pagini. Biblioteca Academiei Române. (B. A. R.). II. 148.935
22. — JOCURILE NAȚIONALE ROMĂNEȘTI. Cu 50 fotografii. Editura ziarului „Universul”, București, 1938, 1 vol. (24 x 16 cm.), cu 338 pag. (Biblioteca Academiei Române II. 158.438)
23. — BIBLIOGRAFIA POEZIEI NOASTRE POPULARE (Folklor român versificat, cuprins în volume și broșuri) 1936—1937. București, 1938, 1 broșură (24×16 cm.), cu 16 pag. Biblioteca Academiei Române (B. A. R.)..
24. — CEI MAI DE SEAMĂ FOLKLORIȘTI ROMÂNI. (Bibliografie). Cu o introducere despre specificul nostru național. București, 1938, 1 broșură (24×16 cm.), cu 48 pag. (Biblioteca Academiei Române. II. 153.417.).
25. — CE TREBUE SĂ CITEASCĂ TINERETUL ROMÂN. Extras din „Anuarul Ateneului Român” pe anul 1938. București, 1939 1 broșură (24×16 cm.) cu 24 pag.
26. — MONOGRAFIILE ORAȘELOR, COMUNELOR ȘI MĂNĂSTIRILOR DIN ROMÂNIA INTREGITĂ (Bibliografie) 1855—1938. București, 1939 1 broșură (24×16 cm.), cu 58 pag.
27. — ALBUME CU MODELE DE CUSĂTURI NAȚIONALE ROMĂNEȘTI, cu 8 fotografii. (Bibliografie) 1893—1939. București, 1939 1 broșură (18×12 cm.), cu 16 pag
28. — BIBLIOGRAFIA POEZIEI NOASTRE POPULARE (Folklor român versificat, cuprins în volume și broșuri) 1938—1939. București, 1940 1 broșură (18×12 cm.), cu 16 pag
29. — INSEMNĂTATEA EDUCATIVĂ ȘI LITERARĂ A OPEREI LUI ANTON PANN (în colaborare cu Elena Costache Găinariu). București, 1940 1 broșură (24×12 cm.), cu 48 pag.

LAMURIRE

Lucrarea de față este continuare la „Costumele naționale din România întregită“, cu o planșă în color și 125 fotografii în text. Editura Ziarului „UNIVERSUL“. București, 1937. 1 volum (24x16 cm), cu 260 pagini. Biblioteca Academiei Române (B.A.R.) II. 146.226.

Acest volum, după cum arată și titlul, este a doua și ultima parte a cercetărilor mele etnografice făcute asupra portului național românesc, din diferite județe ale frumoasei noastre țări.

„Tânără femeie valahă” în costum național din județul Muscel.
Desemn după natură făcut de Lancelot în 1866.

M. S. REGINA ELISABETA în port național românesc din Câmpulung-Muscel.

PORTUL NAȚIONAL AL SĂTENELOR ROMÂNE DIN JUDEȚUL RĂDĂUȚI (BUCOVINA)

În comunele Balica, Putna, Straja, Vicovul de Sus și Vicovul de Jos plasa Vicovelor, jud. Rădăuți, fetele și femeile poartă *cămeșile* (iile) făcute din pânză groasă de bumbac, pe care sunt cusute diferite ornamentații ca : fierul plugului, coarnele berbecului, brăduțul, floarea creată, sau alte motive românești : cocoșei, butucei, furculiță, ferestruicele și *pismă-tarniți*.

Acest din urmă model este o „lucrătură“ originală din comuna Putna și se leagă de o poveste auzită dela lelea Catrina Puzdre, care, în tinerețe, a fost cea mai iscusită și mai pricepută în toate gătelile femeiești, dar și născocitoarea celor mai frumoși *pui*.

Se spune că de mult, acum optzeci de ani, la un Paști, a-ceastă lele Catrina a ieșit în sat îmbrăcată într'o cămeșe (iie) ce avea ca altiță „pui mărunței oacheși“. Aceștia erau ticluiți frumos, cu totul aparte de ce se putea vedea până atunci. Fetele se strângeau în jurul ei să privească acest fel de cusătură nouă.

Doamne ferește, nu i-ar fi fost voia să-și deie „puii“ mai departe, adică să-i reproducă, nici celei mai bune prietene a ei.

După câteva săptămâni ea și-a spălat cămașa și a întins-o pe prund să se svânte. De unde și până unde, o fată isteță și șireată, pândind momentul prielnic, a privit cu atenție „puii“ și ducându-se iute acasă, a păstrat reprezentarea lor vizuală și a început să-i imite, cosându-i pe o cămașe a ei. După câtva timp, această fată apare și ea, într'o Duminică, la joc cu o iie ce avea la altiță cusuți aceiași *pui* la fel cu ai Catrinei. Aceasta văzând-o, s'a supărat foarte rău și a stârnit atunci un „bucluc“

de n'a fost nimeni în stare s'o potolească. Săptămâni dearândul ele se „pontureau“ (dușmăneau) și au dus-o numai într'o ceartă. Toate fetele din sat țineau morțiș să copieze și ele „puii cu pricina“ și s'au bucurat de sentimentul altruist al consătenței lor, care îi reproduce cea dintâi. Fetele nu mai aveau răspas să gândească la altceva. Unele imitau mai repede și luau înainte alora și de aceea se pizmuiau între ele.

„Puii cu pricina“ n'aveau nume, dar satul vorbea mereu de ei și le ziceau *chismătărniții*, derivat dela chismă, pizmă. De atunci le-a rămas numele așa.

Se mai găsesc și acum în unele locuri (sate) ii bucovinene foarte vechi și lucrute, cu multă pricepere, în „puncte românești“ ca : *șatrânce*, *șatrânge* (model format din liniuțe drepte, orizontale și verticale), *șatrânca* împletită (cu liniuțe duble, în crucițe sau „zbătute“, adică are toate golurile umplute).

Pe altițe se văd un rând de *pui ținuți* (cusuți fără întrerupere) și un rând despărțit.

„Puii“ de pe mânecă sunt *costișați* (făcuți pieziși, deacurmezișul) și nu sunt aceiași ca la altiță.

De jur împrejur, altița este îngrădită cu *șănătaie*, *șănăteie* (râuri înguste, lucrute în liniuțe oblice, pe două, trei fire, iar între ele se lasă, uneori, un fir sau două). Se fac două sau patru rânduri de șănăteie cu distanță între ele de câteva fire, iar golurile (distanțele) sunt umplute cu fir sau mărgele.

După fiecare rând de motive din altiță, atât „ținut“ cât și despărțit, șănătaiele, numite câteodată și „șanțuri“, se fac la fel cu acelea din jur și toate se cos lipite de model, nelăsându-se nici un fir liber pe pânză. Când s'a ajuns la penultimul rând din altiță, acesta trebuie făcut „ținut“. De acolo se lasă un spațiu de cinci, șase fire, care despart altița de strajă. Ultimul rând de șănătaie și partea (rândul) de model care este despărțit, formează straja (paza) întregii altițe.

Se mai obișnuște a se forma altița din tot felul de pui (model), adică numai „ținuți“ sau numai săriți, dar totdeauna sunt despărțiți prin șanțuri (râuri).

Dedesubtul altiței urmează *încrețeala* (încrețul), care este cusută într'un mod aparte. „Încrețeala“ este lucrută pe dos (cusut pe partea stângă și iese modelul pe dreapta) pe un fir zbătut și totdeauna în culoare ce contrastează cu altița, dar mai mult galben.

Se mai găsesc ii cari, în locul motivelor piezișe de pe mânecă, au o singură creangă la mijlocul mânecii și care este lucrată cu alb sau galben deschis și „picat“ ici, colo cu mărgelile diferite colori și cu fir.

Pe alțiță și după încrețeală. dealungul mânecilor, se fac

Modele de cusături naționale românești, ce se fac pe mânecile cămeșilor (iiilor) în comuna Putna, plasa Vicovelor, județul Rădăuți (Bucovina).

felurite cusături numite boboci, brăduleț, butucași zis și butucel (pătrățel) de cinci mm. pe latură, triunghiu sau dreptunghiu, făcute cu o culoare), căluși, carnele berbecului, cocoșei, crenguțe, fierăstruici, fieru (l) plugului, frăguți (fragi), frunza stejarului, frunza trifoiului, furca, găinuțe, jiermișori (viermișori), mășcățele (crengi cu ramificații rare), ochișei, ochiuri, păsăruici, răcățele (brotăcei), stegulețe, etc.

Pe marginea gurii cămeșii se cos două rânduri de pui, de obicei „ținuți“, pe când cei din spate sunt despărțiți și făcuți în dreptul numerilor.

Iile originale din jud. Rădăuți sunt urzite, adică lucrate cu negru și picurate sau *duplitate* (vopsite) cu felurite colori, dar mai mult roșu și galben.

Mâneca este jos încrețită cu „pielea găinii“, picată cu mărgelile sau bumbac.

Aproape în toate comunele din jud. Rădăuți, fetele și nevestele în zile de lucru poartă *cămeșoaie* (cămăși simple ca și cele bărbătești). La *ciupag* (gulerăși), peste umeri, jos la mâneci și pe piept sunt lucrate simplu cu câte un rând de motiv național.

În comunele Horodnicul de Sus, Horodnicul de Jos, Fră-lăuții Noi, iile se lucrează cu mărgelile, dar mai simplu decât în jud. Suceava.

În comunele Bilca, Frătuții Noi, Horodnicul de Sus și de Jos, în zile lucrătoare fetele poartă fustă și numai sărbătoarea *catrință*, care este simplă. Pe fondul roșu închis sau negru se tes vrăste, vârste (dungi) înguste de câțiva milimetri cu diferite colori, iar între vrăste se face puțină „alesătură“, pe alocurea ridicată cu spetează. Partea din spatele catrinței nu are vârste și este totdeauna neagră. *Batele* (dungile de pe marginea de sus și de jos a catrinței) sunt de o singură culoare (roșu deschis), iar la margini au câteva dunguțe, una lângă alta (verde, roșu deschis și galben, sau galben, verde deschis), iar ultima dungă de jos este albastră deschis și lată cât cele trei la un loc. Astfel de „bate“ se văd în comunele Putna, Straja, Vicovul de Sus, Vicovul de Jos, Bilca și Voitinel. În celelalte comune diferă modul cum sunt așezate dungile la bete.

Pregitoarea (catrința) se poartă cu colțul poalei înfipt în bete, adică prins sus, în dreapta, spre a se vedea bine frumoasele cusături de pe poalele cămășii. În zile de lucru *cămeșoaiele* femeilor sunt fără model pe poale. Când se stă de vorbă cu cineva superior, capătul catrinței este lăsat în jos, în semn de respect pentru acea persoană. Duminica, când fetele se duc sau numai trec prin fața bisericii, atunci se opresc și lasă în jos poala ridicată a catrinței, în semn de închinăciune.

În tot județul Rădăuți, fetele bune de ieșit la joc, când încep a fi întrebate, căutate (împețite), Duminica se duc la biserică gătite cu *gâțe* (cosițe) sau lasă părul despletit, iar pe cap pun o coroniță din flori naturale și împodobită cu „zgardă“ de mărgelile. Aceasta este un semn al inocenței.

Dacă o fată este cerută în căsătorie înainte de a fi ieșit la biserică „în gâțe“, ea le pune cel puțin odată, fiindcă această găteală este o mândrie și ultima plăcere a vieții ei de copilă nevinovată. Acesta este un obicei frumos și străvechiu în Bucovina, după cum se aude și în cântecul popular :

Săracile gățișoare
de-amu n'or mai purta floare,
ieșu mă schimb că mă mărit
și-oi trăi cu-al meu iubit,
care soarta mi-o menit.
Așa este 'n lume dat
fata să-și ia un bărbat
și, cu dânsul iubitoare,
s'aibă viața sărbătoare.

În picioare se poartă opinci „crușițe“ (muiate) în zeamă de coajă de arin, spre a le da culoarea roșie aprinsă sau cu coajă de stejar spre a le înegri, și au *gurgui* sau sunt *îngurguiate*, adică vârful sau partea dinainte este ridicată în formă de cioc.

În comunele Vicovul de Sus, Vicovul de Jos, Gălănești și Horodnicul de Jos, plasa Vicovelor, jud. Rădăuți, banda de piele albă de oaie, fără lână, lată de trei, patru degete, pe care sunt cusute, cu mătase sau lână, diferite frumoase decorațiuni florale și apoi aplicată pe bondiță în față, lângă *prim*, jos, pe margini, la umeri și buzunărele, este numită *holiță înflorită* sau *holiță înflorilată*.

În comunele Plopeni, jud. Botoșani și Burdujeni, jud. Suceava, această „holiță“ se cheamă *burdujăl*.

Șuvița de piele, lată de un deget, prinsă de o parte și alta a „primului“ din față, în jud. Rădăuți, are denumirea de *holiță de îmbumbat*, iar în județele Botoșani și Suceava i se spune *jam*, *jamps*.

În jud. Rădăuți, florilor de pe bondiță li se zic și *închis-trituri*, ca și aceloră ce se fac la „cămieșă“ pe lângă *tijitura* mânecii sau la guler.

Părțile din față și spatele cămieșii, din jurul gâtului până la umeri, se numesc *stani*, iar florilor ce se cos pe această platcă li se spun *flori pe stani*.

Floricele separate, dar cusute în linie dreaptă, sunt numite *pui*.

„Cămieșă“ de sărbătoare a fetelor și femeilor are pe marginea de jos a mânecilor *rățică* (dantelă sau colțișori în diferite culori).

Altița este completată cu *mășcățele* (patru, cinci dungi orizontale de câte cinci mm. și făcute din mărgeluțe felurite colorii).

În comunele Burla, Milișăuți, Țibeni, Volovăț, plasa Dornești, același județ, iile sunt lucrate cu *izvodele*, *izvozăli* (floricele înguste și legate).

Fetele la gât poartă multe șiruri de *hurmuzuri*. Mijlocul și-l încing cu *frâmbi*, *frânghi* (bete înguste de un deget) sau au *chingă* (brâu cu alesături numai pe o față sau pe ambele părți, lată de trei, patru degete).

Când este frig, femeile și bărbații poartă *chieptar* (bondiță lungă trei sferturi).

Bărbații pus pe cap „pălărie românească țărănească“ de păsle neagră sau cafenie, cu strașina (marginea) întoarsă în sus și aproape lipită de calp. „Strașina este tijită cu o *codiță*, *cordică* (panglică) neagră lată de un deget.

În județele Cernăuți și Storojineț, motivele regionale autentice românești sunt executate și acolo cu multă dibăcie și finețe. Iia este cusută cu mai multe mărgele decât în restul Bucovinei, iar catrința cu alesături mai complicate în colorii și fir, iar bata (banda) este mai lată.

Portul național al sătenilor din jud. Rădăuți se aseamănă cu acel din jud. Câmpulung și Suceava.

În cercetările etnografice pe cari le-am făcut dealungul și dealatul frumoasei României întregite, am constatat că în Bucovina portul național regional este purtat cu mândrie, ca îmbrăcăminte zilnică, nu numai de săteni, dar și de intelectuali noștri.

Dacă străbați Bucovina în orice direcție și în orice zi de lucru, cu stărnica dorință de a cunoaște realitatea socială, în amănunt și sub toate aspectele, ai plăcuta ocazie de a vedea că, și în această frumoasă parte de Nord a țării, femei, bărbați și copii sunt toți îmbrăcați curat în distinsul port popular românesc. Ai impresia că acești harnici, loiali și simpatici săteni români sunt în continuă sărbătoare. Prin aceasta se vede la ei o aleasă prețuire a straielor populare străbune.

(Această descriere s'a publicat întâia oară în ziarul „Universul“ nr 132 de Luni 16 Mai 1938, pag. a 4-a. Din Duminică în Duminică, foileton)

În timpul verii, sărbătoarea, flăcăii din comuna *Bosancea*, jud. *Suceava*, își împodobesc pălăriile cu *nagară*, *năgară* (smoc, pământul format dintr'o plantă ierboasă cu frunze răsucite și care pusă la soare mai multe zile, frunzele se desfac în firisoare fine ce iau înfățișarea pufului) prinsă la *tasma* (cordica dela pălărie), la ceafă sau în stânga.

Sărbătoarea ei poartă cisme roșii cu „turească“ (carâmbul) tare.

În comunele *Ipotești* și *Zăhărești*, același județ, puțini flăcăi poartă *năgară* la pălărie.

*

Cojocul femeiesc din comunele *Gurani* și *Pietroasa*, plasa *Vaşcău*, jud. *Bihor*, are o lungime de trei palme deschise (70-80 cm.). El este făcut din piele de oaie, cu felurite decorațiuni de iră (meșină) neagră și verde, iar pe deasupra acestora vine un fel de imitație de nasturi numiți *pomponi*, din lână verde, roșie și *nășădit* (violet).

Pe margini cojocul are o bandă neagră tot din piele de miel. În față se încheie cu doi „bumbi de chiele“.

*

În trecut, acum cincizeci de ani, în satul *Vidra*, comunele *Ciuciu* (azi *Vârfurile*), *Aciua* (azi *Avram Iancu*) și altele din plasa *Hălmagiu*, jud. *Arad*, fetele românce purtau catrințe albe din pânză de bumbac și lână sau numai din lână și jos, pe margini, cu *cipcă* (dantelă) albă, iar nevestele aveau catrințe din același fel de pânză vopsite în culori închise.

Femeile își înfășurau mijlocul cu brâu lat de-o palmă și era făcut din lână albă, roșie, albastră sau neagră. Coloarea brâului se alegea în raport cu vârsta sâtenelor.

Fetele umblă, și acum ca și atunci, mai mult cu capul gol și numai când se duc la biserică sau la horă își piaptână părul cu *chici* (cosițe), iar în vârf împletite cu *primă* (panglică) colorată, sau își fac din coade o cunună potrivită dela ceafă până deasupra frunții.

Spre a inspira mai multă simpatie, fetele românce înfig

în păr și la ureche flori sau busuioc, care, în popor, simbolizează floarea sfințită a dragostei...

*Port țărănesc din satul Vidra, pendinte de comuna Vârfulile
(pe malul drept al râului Crișul alb și pe calea ferată Brad-Ineu),
plasa Hălmațiu, județul Arad.
(Lelia și Stelian Iova).*

Și în comunele din plasa Hălmațiu jud. Arad, ca și în tot cuprinsul țării, sătencele române leagă, în vârful furcii de tors, trei fire de lână roșie, spre a nu se „dăoache“ caierul, fiindcă, se crede, că altfel n'au spor la lucru.

PORTUL SĂTENILOR ROMÂNI DIN COMUNA TOPLIȚA,
JUDEȚUL MUREȘ

În comuna Toplița (zisă și Toplița română, locul de baștină al I. P. S. S. Miron Ilie Cristea, întâiul Patriarh al României), jud. Mureș, fetele și femeile române poartă cămeși (ii) făcute din pânză de bumbac, în sau tort (cânepă).

Ciupagul (gulerașul) este lat de un „jejet“ și are cusut în lungul lui, pe două *cire*, *hire* (fire) cruci în cercuri mici sau flori și motive naționale românești, „fel de fel“, cu bumbac și mărgeluțe colorate. Ciupagul se încheie cu unul sau doi *bumbi* (năsturei) colorați.

Gura cămeșii este lungă de o șchioapă și în jurul ei sunt cusute aceleași motive ca pe ciupag.

Mânecele se fac din trei lați de pânză. Fiecare mânecă de la umăr în jos, are *altiță*, lată de trei, patru „jejete“. *Altița* este aleasă în stative, sau cusută cu bumbac și mărgele colorate în felurite decorațiuni geometrice ori florante. Se lucrează *altițe*, în aceeași lățime numai cu o *rujă* (floare) mare și în jurul ei altele „micuțe“ sau compuse dintr'o cusătură de două degete, în colori închise, apoi o dungă de un deget sau două cu mătase galbenă și după aceasta se repetă motivul național românesc de sus, tot în aceeași lățime.

De *altiță* în jos, după un spațiu alb de un deget, se izvolesc (se cos) trei, patru *șire costișate* (rânduri, râuri, piezișe) sau *șire oble* (râuri drepte), late de un cm. (Variază după gustul estetic al sătenței). La capătul de jos al „șirelor“, aproape de încheietura mâinii, are un *lânceț*, *rânceț*, *ânceț* (cusătură îngustă orizontală, făcută pe încrețuri), de unde urmează *fodorul* (volanul), care se termină pe lângă *tijitură*, *tigitură* (tivitură), cu „pene“ înguste (pui) și cu sau fără *cipcă*, *ripcă* (dantelă) albă, lucrată cu „ac de cipcă“ (igliță). Se poartă și mâneci largi, făcute ceva mai puțin dintr'un lat de pânză și fără fodori, numai cu *altiță* și jos cu un rând orizontal „micuț“ (îngust de cusături).

Pe „chieptul“ și spatele iei se cos câte două „șire de pene“ (cusături naționale românești), diferite modele (suveici, zăluțe litera S mare, repetată și înconjurată cu flori, crucițe pe două „hire“ și cruci mici sau flori împrejmuite de crucițe, etc.).

Toate bucățile de pânză din care se compune o cămeșă se

prind între ele cu *ceiță*, *șeiță* (*cheiță*), care se face, cu acul sau

Portul de sărbătoare al sâtenilor români din comuna Toplița, jud. Mureș.

cu „ac de cipcă“, cu bumbac negru, roșu, galben sau alb.

Acum treizeci de ani, mânecile se făceau din trei lați, n'aveau altiță, dar peste cot (în dreptul cotului) se izvodea un rând

Port național de sărbătoare al sătencilor române din com. Gurani, plasa Vașcău, jud. Bihor

de „pene“ cu flori, cusut cu bumbac și mărgelile, iar „fodorii“ erau mai lungi.

Staniile (părțile de sus) din față și spate se fac încrețite în jurul ciupagului.

La unele ii ciupagul se face cu fondul negru, pe care cos cercuri verzi, albastre, roșii, albe și cafenii, despărțite de liniuțe oblice, trase cu mărgeluțe albe și aurii, iar în mijlocul roțițelor câte o cruce cu *pafon* (mărgelile aurii).

La gura cămeșii sunt înșirate în jos opt foi de trifoi, cusute frumos, iar între ele boboite (cu diametrul de cinci mm.) din mărgelile galbene.

Alțița este formată din două rânduri de câte cinci patrate, având fiecare latură trei cm. Jos, la marginea mânecilor, câte un rând, iar dealungul lor câte trei „șire“ (câte unul la marginile alțiței și al treilea în mijloc).

În cele patru colțuri ale patratelor se coase câte un trifoi sau trei petale de crin. Trifoiul din stânga sus și dreapta jos este lucrat cu albastru sau roșu, iar colțul de sus din dreapta și cel din stânga jos cu verde sau cafeniu. La mijloc și între ele se coase cu mărgeluțe galbene o cruce a cărei brațe se fac cu *pafon*.

La alte „cămeși“ ciupagul este cusut cu fond negru și înfrumusețat cu un modelaș în colori deschise în zigzag.

Gura iei are floricele din mărgeluțe colorate.

Mânecile sunt fără alțițe. Din dreptul umerilor pornesc „șire“ (râuri) în jos cu direcția în pieziș, dela stânga spre dreapta și invers, întâlnindu-se două câte două și formând unghiuri ascuțite, așezate unele în altele, dealungul unui „râușor“ îngust, cusut oblu (vertical) pe mijlocul mânecilor. Acest fel de cusături este o împodobire caracteristică admirabilă, ce se făcea la ii cari se purtau în urmă cu cincizeci de ani. Aceste cămeși cu modele vechi românești sunt păstrate de țărăncile noastre și le îmbracă bătrânele numai în zile de sărbători.

„Cămieșea“ este cusută de *poale*, cari sunt croite din patru, cinci lați de pânză de bumbac.

Fetele și femeile tinere, pe marginea poalelor au *pene* (cusături) late sau *pui* (cusături înguste) făcute la fel cum este alțița sau șirele de pe mâneci.

Toate motivele naționale ce se văd la ii sunt cusute artistic sau alese cu deosebită grijă în stative (război).

Toate alesăturile se fac pe dos, spre a eși pe față mai frumoase.

Peste poale, fetele și femeile se înfășoară cu *prejitoare*, *prigitoare*, *prinjitoare* (fotă dintr'o bucată, lată de trei, patru coți și lungă de 70—90 „centi“, variază după statura și corpul fetei sau al femeii).

Prigitoarea este făcută din *horoampă* (strămătură de lână) și pe fondul negru sau vișiniu se țes felurite *vrâste* (dungi) înguste de doi, cinci, zece mm. roșii, verzi, violete, *mnierăie* (albastre „întunecat“) și are intercalate „fire de sârmă“ (beteală) albă și galbenă. Vrâstele se țes până aproape de „mijlocu“ prigitoarei, unde se lasă un spațiu cu fond negru pe o lățime de două palme deschise. Această parte, fără nici o dungă pe ea, se numește *tăblie*.

Prijitoarea are, sus și jos, câte o *bartă* (bandă) roșie, lată de „trii jejete“, iar pe marginile ei sunt țesute *curcubee* (trei „dunji“ subțiri) ce se fac din câte opt „cire“ (fire) galbene și verzi, iar jos, la tigitură, se adaugă și albastru.

Când se înfășoară cu prijitoarea peste poale, tăblia neagră o așează în spate, iar capătul din stânga se petrece peste cel din dreapta sau altminteri (viceversa), după cum li e mai bine la îndemână.

„Nijlocu“ și-l înconjoară cu brâu lat de o palmă deschisă. Brăul este țesut din *horoampă* în patru ițe, cu diferite modele: roșii, galbene, albastre, verzi sau de tot felul. Peste brâu pun *băieri*, *brânețe* (bete), late de două „jejete“ și lungi de cinci, șase colți (doi, trei m.). Ele sunt făcute tot din *horoampă*. Pe fondul roșu au „șire“ galbene, negre, albastre, violete, verzi și portocalii.

Capătul de jos al prigitoarei, din dreapta sau stânga, tinerele o ridică și o pune în brâu sau bete, la spate, pe șold, spre a se vedea albeața poalelor, frumoasele cusături de pe ele și a le înlesni mersul.

Fetele și femeile, înainte de a intra în biserică, lasă în jos colțul prăjitoareii, în semn de deosebit respect pentru Casa Domnului.

În picioare poartă ciorapi de lână, bumbac sau „obghiele“ și opinci legate cu „ață de opinci“ (târsână) neagră, făcută din lână răsucită sau din păr dela coama sau coada calului. „Ața“ se înfășoară dela glesne în sus formând pe picior o bandă lată de patru, cinci degete.

Pe cap pun *năframa* (basma), colori deschise sau închise și pe care o cumpără dela *bold* (prăvălie).

Înainte vreme, pe cap se purta *cingheu*, *cingeu* (ștergar) alb țesut din bumbac și cânepă și cu alesuri colorate la capete.

Peste cămeșe îmbracă *bondă* (cojocel scurt și fără mâneci) care se face din trei piei de ierhă (miel sau piele de oaie tăbă-

Port țărănesc din comuna Nadășu,
plasa Huedin, județul Cluj.

cită). Pe margini, înainte, înapoi, jos și în jurul umerilor se pune *prim* (imitație de blană de miel), lat de două degete. Pe lângă *prim* se coase trei rânduri de crucițe pe distanță de doi trei cm. și pe toată lungimea bondei. După aceasta vine un „brâu bătut“ (o dungă de un cm. făcută din horoampă, însă din mai multe colori întrerupte, — roșii, verzi, cafeniu și albastre închis — cusute pe aceeași linie); urmează un rând de crucițe, apoi „șire de sâmburele“ (cusături bătute în formă de sâmburi de dovleac sau prună) și se termină cu „puișori“ negri (cusături mici înguste și distanțate).

În partea de jos, în față și spate, dela un capăt la altul al bondei, decorațiunea vine rânduită astfel: întâi, jos, la margine, „prim“, apoi, în sus, trei rânduri de crucițe pe o lățime de două, trei degete; urmează gherghine, colori închise: cafeiniu, albastru, roșu, violet sau verde; la mijlocul floarei un punct portocaliu, care reprezintă sămânța; „brâul bătut“, cusut

*Portul românilor din comuna Nadăju,
plasa Huedin, jud. Cluj.
(Partenie Ghiran)*

cu aceleași colori variate, apoi, pe lățime de două degete, se repetă „cozi de păun. Aceste cusături se termină în sus cu „brâu bătut“, cruciulițe și sămburei.

La spate, albul „ierhei“ formează un trapez deformat, iar restul este acoperit de cusături.

Bonda se încheie în față cu trei bumbi făcuți din piele combinată cu horoampă, iar încheietorile se fac numai din piele răsucită. (Astăzi o astfel de bondă, pentru fete sau femei, costă 1000—4000 lei și ține o viață de om).

Peste bondă se pune „laibăr“ de lână (vestă) și *suman*

(mintean) negru sau cafeniu închis, lung „trei sferturi“ de lână, cu „prim“ și șnur negru la gât, manșete și în spate la chingă (gaică).

Când este ger sau viscol, peste suman se poartă cojoc lung până la genunchi, împodobit, ca și bonda, cu decorațiuni florale, culori închise.

Fetele și femeile când se duc în sat sau la iarmaroc, să-și cumpere cele trebuincioase casei sau traiului zilnic, iau cu ele și *straița* (traistă) făcută dintr'un cot și jumătate (50 cm. pe latură, când este pătrată), din urzeală de bumbac bătut cu ho-roampă sau numai din lână spre a fi mai trainică. Straița este țesută și aleasă în stative sau împodobită cu flori cusute cu acul. Vrăstele (dungile) dela straița se urzesc pe urzar și se pun pe stative în grupe de câte zece fire negre, roșii și albe sau numai verzi toate oble (verticale) și tot atâtea fire orizontale, adică zece se urzesc și zece se bat spre a se face *coțcă* (pătrate).

Unele straițe, spre a fi mai frumoase, se fac din *nivideală* în patru ițe și rostite din patru călcători. Astfel, se obține, din țesut, trei roțițe concentrice. Tot așa se procedează și cu țesutul *lăicerelor* (covoarelor) românești.

Straița are baieră spre a se ține în mână sau pe umăr. Lâna din care se face straița se *festește* (vopsește) limepe de neru cu frunze de nuc, scoarță de arin, sovârv, calaican și scorțișoare. Spre a nu eși coloarea se adaugă zer de oaie, sau *moare* (zeamă) de curechi (varză), o mână de sare și puțină apă tare.

„Fețiorii“ și bărbații tineri, în zile de lucru poartă cămeșe făcute din șase lați, pânză cu urzeală de bumbac și bătătura de tort (cânepă), iar cele de sărbătoare sunt făcute numai din bumbac.

Ciupagul (gulerul), îngust de un „jejet“, are pe el „șire“ (cusături) făcute cu mărgeluțe colorate și rar numai cu bumbac.

Ciupagul se încheie sub bărbie cu un bumb (năsturel) colorat.

Gura cămășii este lungă de o schioapă și are pe margini cusute flori din mărgeluțe colorate și în aceleași motive ca pe ciupag.

„Cămeșile de mândrit“ (de sărbătoare) au în față și spate un *barbur* (trei clini la un loc, ce formează un lat), iar dela subțiori în jos, au, în ambele părți, încă câte trei clini, toți spre a-i da lărgime și a cădea în crețuri mari pe corp.

La umeri are câte două cusături despărțite prin cheiță.

Pe poale, cămeșa are tăetură (curătură orizontală), lată de două „jejete“, apoi vine o tijitură cu găurele și cipcă albă.

Cămașa se poartă totdeauna afară peste *țitari* (pantaloni de vară) țesuți în patru țe și făcuți din urzeală de bumbac bătut cu horoampă albă, sau numai din horoampă (urzeală și bă-tătură).

Iarna au *cioareci* albi de lână.

La „niljoc“ se încing cu o *cură*, *curea* (chimir, șerpar), făcută din piele neagră îndoită, lată de cinci degete sau un lat bun de mână și este împodobită cu flori făcute din curelușe „feștite“, galbene, verzi, roșii, albastre sau din sârmă subțire. Cureaua o încheie în față cu două, trei cataramे .

Peste cămeșe poartă bondă făcută din *ierhă* și are cusături de mătase. Bonda bărbaților este mai simplă decât a femeilor.

În picioare opinci, *boconci*“ (*bocanci*) sau păpuci (ghete cu șireturi).

Pe cap după anotimp, pălărie neagră sau *cușmă* (căciulă).

În comunele Lunca Bradului, Răstolița, Stânceni, Subcetate și Sărmaș din plasa Toplița, jud. Mureș se vede același costum național românesc autentic purtat cu mândrie din moși-strămoși, și până azi, însă cu mici *disciliniri*, *discilinări* (deo-sebiri).

Sătenii români din comuna Toplița obișnuesc colori închise la cusături, alesături și naframe, spre deosebire de cei din Bucovina cari preferă pe cele deschise și vii, fiindcă atrag privirile.

În comuna Toplița se vede portul popular românesc cel mai frumos, care se poartă în plasa Toplița și s'a păstrat mai bine din punct de vedere etnic, pentru că n'a suferit nici o în-răurire orășenească.

(Ziarul „Universul“ nr. 207 de Luni 31 Iulie 1939, pag. a 4-a: „Din Duminică în Duminică“. foileton).

PORTUL POPULAR AL ROMÂNILOR DIN PLASA REGHIN-DE-SUS, JUD. MUREȘ

În comunele Morăreni, Rușii-munți (situate pe malul râului Mureș și la douăzeci kilometri dela Reghin spre N. NE. pe calea ferată Reghin — Toplița), plasa Reghin de Sus, jud. Mu-

reș, fetele și femeile poartă *cămieșa* (ia) făcută din patru coți de pânză de in sau cânepă.

Obinzica (gulerașul este lată de un cm., cusută în cruciți

Costum național românesc de sărbătoare ce-l poartă femeile din comuna Rupea, județul Târnava Mare. (D-na Miluța Dr. Iosiș).

și „se îmbumbă“ (încheie) la spate cu un bumb (nasture) mic alb.

„Cămieșa“ în față, pe mijlocul chieptului, de sus până la brâu, are cusut cu negru, roșu, galben și albastru, un model lat de patru degete. Motivul de aceeași lățime și în aceleași colori este cusut și „peste umăr“ (altița). Dela altiță în jos, până

la fodorii (volane) micuți, urmează trei șiruri de cusături. La mijloc modelul întreg, iar pe delături, jumătăți din el. „Fodorii“ au cîpcă (dantelă) neagră, care se *gată* (termină) cu „flu-

Portul sătenilor români din com. Rupea, jud. Târnava Mare.
(Gheorghe Forsea)

turi“ albi, iar la încheietura mâinii sunt încrețiți cu un șiret din ață împletită (răsucită) ce are la capete *canaci* (ciuciuri).

Poalele sunt largi de patru m. făcute din aceeași pânză ca

ii, separate de ea și susținute de mijloc cu *drăgaie zise hozene* (bretele de pânză).

*Costum național de sărbătoare al sâtenilor române
din comuna Hobița-Uricani, plasa Petroșani, județul Hunedoara.
(D-ra Teodora Jurca)*

Modelul dela „cămieșă“, în jumătate este cusut și pe marginea de jos a poalelor.

Peste poale se pun două *zadui* (fote): una în față și alta în

spate. Jos, pe margini la distanță de o palmă deschisă, zadia are, de-a-latul (orizontal) o cusătură, lată de doi cm., cu mătase neagră, puțină „sârmă“ albă (fir alb), iar la interval de două degete este alt model numit „bulion galben“ (din cauza firului de beteală galbenă). După „bulion“, la aceeași distanță, urmează o cusătură la fel cu acea dintâi. Continuând, de sus în jos, la distanță de două degete, sunt trase două fire de „sârmă“ albă, iar la margine vin „cănaci“ negri, de mătasă, lungi de patru „jejete“ și la intervale egale sunt intercalați câte unul din sârmă galbenă.

Pe laturile din părți, zadia are cipcă neagră, lucrată cu ac de cipcă (igliță).

Zadia din spate se deosebește de cea din față numai că și pe marginea de jos are cipcă neagră în loc de „cănaci“.

Zadiile se prind de mijloc cu „împletitură neagră în opt“ (șiret negru din opt „vițe“ răsucite cu mâna). Apoi, fetele se încing cu brâu țesut în tricoul românesc și leagă o fundă „bogată“ în dreapta.

Pe cap *năframa* (basma) de culoare deschisă, dar se preferă roșie. În vârful coșitei *petea* (panglică) roșie.

În picioare „ștrimfi“ (ciorapi) de ață albă de bumbac și pantofi; iarna „papuci întregi“ (ghete) cu bumbi într'o parte.

Peste iie îmbracă *laibăr* (vestă) de catifea neagră și cusut cu flori tot negre de mătase.

Iarnă, peste laibăr, pun *căput* (mintean) de lână neagră, țesută în casă, cu mâneci și lung „trei sferturi“. Pe margini, în față, la guler, buzunări și mâneci, „căputu“ este înfrumusețat cu *zăgărea neagră* (bandă altă de patru degete din „piele de miel“).

Bătrânele au iia simplă, iar dela mijloc în jos, în față și spate, poartă două *catrințe negre*, cari, pe poale, au cusături roșii.

În picioare tinerele obișnuiesc cisme roșii deschise, ce au la spate înflorituri din ținte galbene și la călcâi potcoave tot galbene.

Fișorii (flăcăii) și bărbații tineri din aceste comune poartă „cămieșa din pânză de casă“.

Gulerașul, îngust de un deget, are cusături naționale și el „se îmbumbă“ în față cu „cănaci“.

În jurul gurii cămășii, pe piept, sunt lucrate șire (cusă-

turi) din „crucețe“ așezate în unghiuri opuse și cari au spațiul completat tot cu unghiuri, dar din ce în ce mai mici și de culori diferite.

Pe piept, între „șire“ cămieșa are *crețele* (cerculețe).

Pe umăr și sus, la închietura mânecii mai este cusut câte un model la fel cu acel de pe piept.

Mâneca este largă, la umăr prinsă în „crețișori“, iar la închietura mâinii este strânsă în manșetă, sau are numai o *tivitură*, *tijitură* (tiv, îndoitură), pe care sunt „șire“ (cusături) naționale românești.

„Cămieșa“ este lungă până aproape de genunchi și se poartă peste pantaloni (ițari) țesuți frumos în nouă ițe cu motive în formă de suveică.

Cămașa, pe poale, are „șire“ din același model ca la piept, umeri și mâneci.

Peste mijloc, flăcăii se încing cu o „curea de lână“, lată de 15—20 cm., neagră și împodobită cu buchete de flori sau alte motive naționale, toate făcute numai cu mărgelile roșii, verzi, albastre, galbene și albe. Acest fel de „curea“ se încheie pe dedesubt cu trei cătărămi acoperite (nevăzute).

Pe cap *cușme* (căciuli) negre din piele de miel.

În picioare *papuci* (ghete).

Peste „cămieșă“ obișnuiesc *chieptar*, *peptar* (cojocel) fără mâneci și lung până mai jos de brâu.

Când este frig pun și *căput* (mintean) de lână, pe margini, la guler și jos la mâneci cu „zăgărea“ (bandă din piele de miel lat de patru degete), ca la fete și femei.

Vara, ei poartă pălărie neagră de păr (fetru) cu margini potrivite și în jurul calotei are *bertiță* (panglică) de *barșon* (cațifea) pe care sunt cusute motive naționale în *forme* (mărgelile), iar la spate are un „cănace“ (ciucure) bogat și lung, de patru, cinci degete.

Bătrânii poartă cămăși albe, lucrate simplu, au plete și pălării cu „strășini largi“.

Iarna, peste cămașă, ei pun cojoace lungi, cusute la închituri și pe margini cu motive românești.

În picioare opinci cu *gurguie* (vârfuri), legate cu „ață“ (nojițe negre din păr de cal); nojițele le învârtesc de câte 10—

20 ori până la jumătatea fluerului (jumătatea distanței între glesnă și genunchi).

Port național românesc din comuna Săliște, județul Sibiu.

Chimirul bătrânilor este mai lat decât al tinerilor.

(Ziarul „Universul“ nr. 318 de Luni 21 Noembrie 1938, pag. a 4-a : „Din Duminică în Duminică“, foileton).

NOI CERCETĂRI ETNOGRAFICE IN JUD. NĂSĂUD

În comuna Prundul Bârgăului, jud. Năsăud, fetele și femeile române poartă *cămieșe* (iie) din pânză groasă de bumbac (uneori bumbac bătut cu tort: cânepă), croită din trei lați: unul în spate și două în față.

Pogmata (gulerul) este lat de un cm. și cusut cu o părticică din modelul cămieșii.

Gura cămășii este tivită. La piept, în ambele părți, are două *șire* (cusături).

Mâneca este făcută dintr'un lat, iar jos se termină cu *burzălău* (fodor). Incepând dela umeri și până la fodor, în lungul mânecii, sunt cusuți *râuri*, în puncte, muște sau linii.

Unele ii se încheie în față pe umărul stâng. Altele se fac cu făieturi sau cu aplicații orizontale de ajur din găurele.

La subțioară, spre a-i da lărgimea, se adaugă un mic ic sau broască (clinișor).

Vechile îi erau simple. Ele aveau peste cot, la umeri și pe marfinile fodorilor, un model de lățimi variabile. O lucrătură caracteristică în jud. Năsăud era așa numită petea (panglică) cusută pe dos. Iia este încheiată cu mașina sau cu acul.

Poalele se fac din aceiași pânză groasă ca iia și au lărgime de patru, cinci lați. Jos, pe margini, foarte rar, sunt cusute cu motive naționale. Peste poale se pun *pânzăturile* (fotele): una în față și alta în spate. Se obișnuiește a se purta în față numai *șurț* cumpărat dela prăvălie, iar în spate o pânzătură.

În vechime, „pânzeturile“ se țeseau în război cu urzeală de bumbac și bătătură de lână. Coloarea fondului era roșie cu *vârste*, *vrâste* (dungi), diferite dățimi, mai ales negre, galbene (felurite nuanțe) și albastre închis. Azi se văd fote (pânzături) vopsite roșu deschis, negre, cafenii sau alte culori „întunecate“. „Pânzăturile“ au pe poale câte două dungi (neagră și cafenie) cu alesături pe ele și cari formează partea cea mai atrăgătoare a fotei din acest județ.

În trecut se făceau numai alesături, azi florile de pe vârste se cos cu lăniță sau mătase și fir pe canava numită și etamină (o pânză rară pe care se cos felurite modele în puncte de goblin, în cruci sau linii și ale căror fire apoi se trag afară rămânând pe dunga pânzăturii numai cusătura făcută).

Săteanca română pune mult gust artistic în alcătuirea

modelelor și în combinarea culorilor. De multe ori, fără a avea model sau desen în cepe să coasă dela un capăt al fotei și ajunge la celălalt cu perfectă exactitate și simetrie.

Portul femeilor române
din comuna Prundul Bărgăului, jud. Năsăud.
(D-ra Eleonora Costea)

Unele pânzături, pe marginea de jos, au țigitură, cigitură, (feston simplu) în culori diferite, iar altele au macrame (impletătură de ață) din care atârnă ciucuri frumos lucrați și înodați.

Fotele se prind de mijloc cu *frâmbi* (împletituri) făcute din fire răsucite de lână. După frâmbi urmează brâiele (betele) țesute în felurite culori. Betele sunt late de două degete și lungi de înconjoară talia de cinci, șase ori.

Sărbătoarea, fetele pun la gât unul, două sau trei rânduri de salbe formate din câte cel puțin zece *taleri* (monete de argint de pe timpul lui Leopold I (1640—1705). Anton de Saxa (1768) și Maria Terezia (1717—1780). Toate acestea au mărirea unei vechi monete românești de argint de cinci lei cum era înainte de marele război. Se poartă și „mărgele mozaic“ negre, albastre, verzi, etc.

Peste cămașe se poartă *cieptar* (cojoc fără mâneci) alb sau „din chiele întunecată“, încheiat peste umărul stâng și la sulțioara stângă. Cojocelul este lucrat cu flori de mătase, variate culori (buchete și gherlande de flori).

Pe cap, fetele și femeile pun năframă (basma) de ață, lână sau mătase, diferite culori și înflorată. O leagă, de obicei, sub bărbie. Odinioară, când fetele se măritau, puneau pe cap „năframă de credință“. Era o basma mare de mătase sau lână, care avea imprimat un model turcesc și era dăruită de mire.

În picioare opinci sau „ciubote cu tureac țapăn“, de culoare neagră sau roșie. În opinci se pun *obgiele* din pănură groasă și ele sunt legate cu frâmbi de lână.

Iarna, peste „cieptar“, îmbracă *suman* negru sau cafeniu, lung până al genunchi și lărgit în părți cu clini.

Sumanul era „decorat“ (împodobit) „cu împletituri de sărad“ negru (găitane).

Altădată se purta kojoc lung până la genunchi, brodat cu mătase, iar la gât, în părți și la mâneci era bogat împodobit cu *cănaci* (ciucuri) în culori vii.

În întrebuintărea zilnică, femeile se folosesc de *traistă*, pătrată sau dreptunghiulară, lungă de 50—60 cm. și care este țesută din lână cu model de flori sau motive naționale românești.

(Ziarul „Universul“ nr. 37 de Luni 7 Februarie 1938, pag. a 4-a, coloanele 4 și 5, mijloc).

*

În comuna *Măgura Ilvei*, plasa Sângeorz-Băi, jud. *Năsăud* sătenii poartă *cămieșă* din pânză de bumbac, lungă până mai jos de brâu și deasupra pantalonilor, cari sunt făcuți din stofă albă de lână țesută în ozoare.

La guler și la umeri au *șire* (cusături), înguste de 5 mm., făcute cu mărgeluțe colorate.

Pe cap *clop* (pălărie) de păslă neagră, care are *căpățâna* (calota) rotundă și joasă și cu *pana* (strașină) lată. Pălăria, în loc de panglică, are *zali* (lănțișor sau șnur galben) ce se termină în față cu *cănaci* (ciucouri).

PORTUL ȚĂRĂNESC DIN JUDEȚUL SĂLAJ *)

În comunele Treznea, Bozna, Agrij, Buciumeni, Răstolț (la sud de Zălău), plasa Buciumeni, județul Sălaj, feciorii români poartă *cămieși* scurte până al brâu (ca în „Țara Oașului“, adică în plasa Oașu, jud. Satu-Mare), făcute din *pămucă* (pânză de cânepă).

Pe gulerul întors (înalt de două „jejete“ și încheiat cu trei *bumbișori* negri) „pe chiept“ și la pumnări (manșete) au flori cusute cu *spămă* (lâniță albă, galbenă sau cu mărgeluțe „mânânțele“ (mici) în mai multe culori.

Gagi (pantalonii) tot din cânepă, sunt largi din șase lați. Peste pantaloni pun *șurț* de doi lați și are, jos pe margini, *rupătură*, *vargă* (diferite flori colorate, izolate sau legate) și se termină cu *cipcă* (dantelă) albă, croșetată și făcută din *pămucă* sau *misir* (urzeală).

Peste „cămieșe“ pun „chieptar“ (cojocel) ce are în față și spate diferite înflorituri făcute cu *bărcă* sau *zurduună* (lână roșie închisă) și negru. „Chieptărașul“ are în față, pe o parte, *patruzeci* și patru „bumbi“ de *plev* (tinichea), bombați în formă conică și așezați pe două rânduri.

La mijloc au „curea“ îngustă.

În picioare cisme cu „tureci țapăni“ (carâmb tare).

Pe cap, vara pălărie de păr de pănură sau pălărie de pai cu *popa* (calota) înaltă de 15—17 „țentimătri“ și cu *primă* (panglică) galbenă.

Iarna ei poartă *cioareci* albi sau suri și căciuli negre țugiate.

Peste „chieptăruș“ îmbracă *buică* (suman îmblănit și scurt până la brâu).

*) Romanii au numit ținutul păduros al Sălajului: *Silvana regio*.

PORTUL POPULAR AL SĂTENILOR ROMÂNI DIN PLASA
ȘOMCUȚA MARE, JUD. SATU MARE

*Sătean român din comuna Prislop, plasa Șomcuța Mare,
județul Satu Mare.*

În comunele Bucium, Buteasa, Ciolt, Gaura, Hovrila și Prislop, situate la S.-S.-Estul acestui județ și aproape de limita județului Someș, sătenii bărbați poartă *cămieși* din pânză, urzeală de cânepă și bătătură în bumbac. În față, la piept, „cămieșa” are *puntie cu pene* (cusături albe, mai ales flori). Gulerășul este dublu, pe margini cu pene și se încheie cu trei *bumbi* (năsturei) de piatră colorați iar „puntia” cu *cinci-șase*.

Mâncile sunt potrivit de largi și au *pumnășele* (manșete) întoarse și lucrute cu pene.

Peste cămieșe îmbracă *laibăr* (vestă) de postav negru, iar peste el *căbat* (mintean) din pănură de lână sură și tivit pe margini, la guler și la mâneci postav negru.

Cioarecii (pantalonii țărănești) sunt făcuți tot din pănură de lână sură și în față are două *ghizdări* (deschizături) verticale, ce înlesnesc mișcarea corpului după voie. Lângă aceste „ghizdări“, sunt două „pozonare“ *crestule* (drepte), iar în dreptul lor și în jos, pe cioareci, sunt făcute pene (înflorituri) din „șinure“ negre. Marginele „ghizdărilor“ și ale „pozonarelor“ sunt tivite cu postav negru.

Peste mijloc se încing cu o curea (chimir) de piele, lat de patru-cinci degete și care se încheie în față cu trei cătărămi.

În picioare încalță opinci *butace* (potrivite), legate cu „ață de lână“ sau curea de lână.

Pe cap, vara obișnuiesc pălării de pai alb cu *bociulia* (calota în formă de trunchi de con) înaltă de o palmă deschisă și cu *obadă* (strașină) lată de patru-cinci degete. În jurul „bociuliei“, în loc de panglică se pune *durgălau* (șiret de paie împletit). Se obișnuiesc două, trei rânduri împletite din câte cinci fire de pai de grâu.

Iarna peste „cămieșe“ au *chiptare* (cojoc fără mâneci), iar deasupra lui *căbat* (mintean) din panura de lână sură.

Pe cap *cușmă* (căciulă) neagră.

Sățencele poartă *spăcel* (cămieșa) „fără guler și lucrat la „chiept cu puntie cu pene, ca la bărbați“.

Dela mijloc în jos au „poale“, iar peste ele *șurț*, lat de un metru sau un metru și jumătate și este făcut din ștofă de lână *feștită* (colorată) albastră sau roșie.

Pe cap pun *năframă* (basma) cumpărată dela târg.

Iarna se poartă la fel cu bărbații.

(Din ziarul „*Universul*“ nr. 77 de Luni 20 Martie 1939, pag. a 4-a : „Din Duminică în Duminică“, coloana 4 și 5. mijloc).

PORTUL NAȚIONAL ROMÂNESC DIN JUD. SOMEȘ

Fetele și femeile române din comuna Suciul de Jos, plasa Lăpuș, jud. Someș, poartă *cămieșă* albă făcută din pânză de bumbac, cânepă sau in. Ea are gulerașul îngust de un deget

și înflorat, iar de sub bărbie până la mijlocul pieptului, este cusut cu motiv național, negru, în formă de trapez cu baza mare, adică partea de jos, de 10—15 cm. Tot modelul de pe „chiept“ îl numesc *pătură*.

Mâneca la umăr are *cuvrigău* (cusătură îngustă specială), la cot *trăsătură* (strânsură) făcută cu un modelaș lat de un deget, iar în partea de jos se termină cu *fodor* (volan) lat și tivit cu *cipcă* (dantelă).

Dela mijloc în jos pun *poale* (fuste) albe, largi și făcute tot din acelaș fel de pânză ca și cămieșa.

Peste poale, în față și „îndărăpt“, așează *zadii*, *zaghii* (fote) susținute de brâu (bete) alese cu *șire* (dungi) orizontale, albe sau galbene.

Zadia (șurțul) de dinainte, în dreptul genuchilor, are o *rup-tură* (cusătură lată) de două, trei degete și încadrată de alte două subțiri de un deget. Jos pe margini, zadia se termină cu un modelaș îngust și apoi sunt prinși ciucuri colorați în alb, roșu, negru și lungi de patru, cinci degete.

Pe cap, fetele și femeile poartă *naframă* (basma) colorată, pe care o înnoadă la ceafă.

În picioare, „obghiele“ de dimie albă și opinci simple, fără „gurgui“ (vârf) pronunțat și legate cu „nodjițe“, cari, învălătucite pe glesnă, formează o bandă neagră de o palmă.

Bărbații din aceeași comună și același județ, poartă cămieși de pânză albă, lungi până mai jos de brâu și fără nici o cusătură. Gulerașul îl au îngust și se încheie cu „cheotori“ făcute din ață.

Mânecele, la capătul de jos, se termină cu *pumnișori* (manșete simple și drepte).

Mijlocul și-l încheie cu o curea de piele lată de treizeci cm. și care se *încopție*, *încopciie*, în limbi trecute prin trei, patru cătărămi.

„Pontolonii“ sunt largi, făcuți din pânză albă, ca și cămieșa, iar jos, la glesne, cu *roituri* (șireturi) ce le trec prin *otici* (găurele).

Peste umărul drept sunt trecute băierile unui *săcuț* (trăistă făcută din țesătură de lână în patrate colorate) Acest săcuț îl poartă atârnat pe șoldul stâng.

Pe cap pun *clop* (pălărie) cu *titia* (fundul) rotund, iar

streșinile (marginile) potrivite. Cordica (panglica) din jurul cailor delă clop o numesc șanură.

Iarna înfășoară „chicioarele“ în „obghiele“ de aba albă și apoi încalță tălchi, tălpi (opinci) legate cu cegană (curelușe negre), ca și la Romani.

Peste cămieșă, iarna îmbracă chieptar (cojoc) cusut cu pene (flori), apoi căput (minteana) sur sau „căput lung“ (suman), care „îndărăpt“, în părți, la șolduri are câte unul sau două „coarne“ (clinuri).

(Din ziarul „Universul“ nr. 75 de Joi 17 Martie 1938, pag. 9, coloanele 1 și 2, mijloc).

PORTUL SĂTENILOR ROMĂNI DIN JUD. TIMIȘ-TORONTAL (BANAT)

În comunele Buziaș, Cheveres, Ohaba, Silagiu, plasa Buziaș, județul Timiș-Torontal, fetele și „fomeile“ române poartă spăcel (iie) croit din doi lați de pânză de bumbac, plus mânecile câte un lat fiecare.

Gulerul este îngust de doi cm. și lucrat ațiu (cusătură făcută în lungul gulerului, fără nicio întrerupere), sau dosnic (cusut în lățime). Gura cămășii, pe margini, are un modelaș, îngust de o jumătate cm., făcut cu negru și alb, iar pe de lături terminat cu colțoni (colțișori). Cămașa este încheiată peste tot cu cheie, lucrată cu ață albă subțire.

În față, la piept și la spate, „spăcelul“ are câte două rânduri de model, cusute cu negru și alb.

Dealungul mânecii sunt făcuți patru codrii izolați (model octogonal) lucrați cu negru și alb și cu intercalații de șurătură (șabac făcut pe patru fire scoase) și bătut apoi tot cu bumbac alb. Mâneca, jos, se termină cu fodori (volane) încrețiți cu mic „ațiu“, ca la guler, iar pe margini are o cusătură îngustă de un deget și se termină cu șicmă (cipcă, dantelă). Sub mânecă se pune totdeauna un clin, spre a-i da lărgimea necesară.

Poalele se fac lungi până aproape de glesne și largi de patru lați; cei doi lați din părți sunt lucrați, de sus până jos, cu acelaș model care este pe iie (negru pe alb). Pe poale, roată împrejur, se coase un motiv de două degete și o mică „șicmă“ jos.

Mijlocul și-l încing întâi cu brâu, lat de trei patru degete,

țesut în patru sau șase ite, în dungi, cu diferite colori și totdeauna în contrast cu fondul.

Peste poale, în spate, vine *opregul* lat de zece, douăzeci

Costumul național de sărbătoare ce-l poartă sătencele române din comuna Buziaș, jud. Timiș-Torontal (Banat). (D-na Juliana Folea)

cm., cu „alesături în spetează“ (figuri geometrice romboidale, conturate cu negru). De marginea opregului sunt prinși ciucuri lungi cât poalele și sunt făcuți din păr de oaie (fire de lână toarsă subțire, răsucită și *duplită*, adică vopsită în colori: alb,

albastru, negru, roșu și verde). După fiecare șase, șapte cm., urmează un ciucure mai gros din bumbac alb.

Port național românesc din Banat (*Dacia Ripensis*).

„Fomeile“ pun în față *cotrânță* (catrință) lungă cât poalele. Ea este țesută numai din lână (atât urzeala cât și bătătura), iar modelul se lucrează cu mult fir alb și galben. „Ale-

sătura“ de pe „cotrânță“ este făcută din diferite colori, între cari predomină roșul. Partea cu roșu din alesătură se chiamă *cârlani*, *cârlogi*. La distanță de câte opt-zece cm., se țes dungii în *pârcu* (dealungul, adică orizontal) lucrute numai în fir și din acelaș model național românesc.

Peste „spăcel“ se poartă *chintuș* (cojocel) de piele, brodat cu mătase, felurite motive și flori conturate cu colțișori de piele.

„Cotrânța“ este lată de patruzeci cm. și se fixează în jurul mijlocului cu *ață* (șuviță împletită din fire de lână).

La mijloc, peste brâul lat de lână, se încing cu bete alese în război.

Fetele *îmblă* cu capul descoperit și părul frumos împletit în cosițe, ce au în vârful lor *plandică* colorată.

Sărbătoarea, femeile tinere pun pe cap *conci* (acoperământ de cap), care este făcut din ce mai fină țesătură. Conciul este un pătrat prelungit cu o fâșie care se trece în jurul capului. Modelul se face, în felurite colori, țesut fin de tot în război, în genul caramaniurilor. Conciul este lucrat pe dos cu oglinda, din cel mai subțire fir de *găitănei* sau fir de aur și argint. Conciul se termină la ceafă cu ciucuri lungi de zece, doisprezece cm. și făcuți din toate colorile, dar predomină galbenul și negrul. La spate, de unde încep ciucurii, conciul se împodobește cu ace (agrafe) mari, speciale și numai de argint. Conciul este cea mai deosebită și frumoasă podoabă a costumului național bănățean femeiesc.

Iarna, peste iie, îmbracă *burdic* (vestă), iar deasupra acestuia cojoc lung cu mâneci.

Pe cap *cârpă* (basma) de lână.

Fetele nu poartă oprege în spate, decât după măritiș. Înainte de a se mărita, ele *îmblă* cu capul gol, iar după căsătorie pun „*cârpă*“ zisă și „*năframă*“ roșie, iar neagră la bătrânețe. Altădată opregele erau lucrute cu roșu, dar azi, când persistă tendința de modernizare, se preferă colori deschise.

La sărbători, când se duc la biserică, la horă, la nunți, la târguri, hramuri sau petreceri, fetele încălță cismulițe negre, galbene sau roșii, iar „*fomeile*“ pun *tâlpi* (opinci).

Bărbații poartă cămăși albe din pânză de cânepă sau bumbac, lungi până mai jos de brâu și cu mâneci obișnuite, cum au sătenii, adică largi sau înguste.

Vara țări largi de șasezeci cm. și cutați împrejur, iar cămașa deasupra lor; iarna obișnuiesc cioareci de lână.

Peste cămașă îmbracă *chintuș* sau *burdice* (veste de lână albă) cu podoabe de cusături naționale în felurite colori. Iarna, peste burdice pun cojoace lungi până la glesne (cum sunt sa-

Interior de casă țărănească din comuna Buziaș, jud. Timiș-Torontal.

ricele sau zeghiile) și cari sunt lucrate cu flori de mătase și aplicări de piele în colori variate.

În Banat (sau *Dacia Ripensis*, cum i se zicea, pe timpul dominațiunii de 167 ani a legiunilor romane, dela anul 107 până la 274) se mai văd și mantale, din stofă de lână, ce au pe spate un fel de semipelerină (ca și ipângeaua ce se poartă în Oltenia), pe care o trag peste cap când plouă, ninge sau este viscol.

Sătenii, capul și-l acoperă cu *clăbețe* (căciuli negre țuguiate), numite și *căblețe*.

În picioare pun cisme sau *tălpi* (opinci), legate în cure-

lușe, așa cum purtau și strămoșii noștri romani.

La mijloc *cingătoare* (chimir) lată de piele, în care poartă punga cu bani, amnar, iască, scăpărătoare, „tutiu) (zis și duhan) și un cuțitaș.

La îmbrăcăminte, tineretul preferă colori deschise, fetele și „fomeile“ roșu, flăcăii alb, pe când bătrânele obișnuiesc numai cusături negre.

(Din ziarul „Universul“ nr. 86 de Luni 20 Martie 1938, pag. a 4-a: „Din Duminică în Duminică“, foileton).

*

NOI CERCETĂRI ETNOGRAFICE IN JUD. MEHEDINȚI

În comunele Baia-de-Aramă, Obârșia, Cloșani și Mărășești, plasa Cloșani, județul Mehedinți, fetele și femeile poartă ii simple făcute din bumbac gros și prinse de poale, care sunt tivite pe margini cu colțurile făcute din arnici colorat.

Iile au guleraș bătut în jur, iar *platca* (altița), *cretul* (încrețul) și *mâneca* sunt cusute cu negru. Mâneca se termină cu un volan încrețit.

În comunele din mijlocul acestui județ, mânecile iilor au *pumnari* (volane) mărginite de danteluță albă.

În nordul și mijlocul jud. Mehedinți, cusăturile de pe iie se îmbogățesc cu multe mărgelile colorate și fluturi.

Peste poalele cămășii, cusute și ele cu felurite modele, se înfășoară cu *opreg* (fotă veche dintr'o bucată și foarte des încrețită), făcut din ștofă de lână țesută în casă. Fondul *opregului* este roșu și are *vergi* (dungi) drepte, negre, late de câte trei cm. Aceste dungi sunt separate prin altele subțiri, albe și portocalii.

În unele comune se poartă *zăvelci*, cu alesături legate sau distanțate, pe cari se disting păsărele și reliefuri de fir galben.

În plasa Câmpul, în față se pune *prestelcă*, *pestelcă* (șorț), iar la spate *opreg*. În regiunea colinelor, *prestelcei* i se mai zice și *fâstâc*. Se obișnuiesc și două *prestelci*: una în față și alta în spate, ambele țesute și lucrate din lână, fondul roșu cu *vergi*

în lat (orizontale) de felurite colori (alb, cafeniu, galben, portocaliu și verde), după plăcerea celeia ce le poartă.

Portul sătencelor române din jud. Mehedinti.

Intr'o Duminică d. a. am asistat la horă în comuna Obârșia Cloșani. Acolo am auzit și această strigătură :

Fata mare cu fâstâc
(i)naltă-i ca un cocostârc,
da(r) ie iute ca și focu(l),

Lucru(l) ei sfințește locu(l),
că în toate-i pricepută
ți de-aceea ie plăcută...

La „strânsură“ (mijloc) fetele și femeile se încing cu brăciri (bete) late de trei-patru degete; fondul roșu contrastează cu diferitele alesături și intercalări de fir.

Portul de sărbătoare al sâtenelor române din comuna Tismana, jud. Gorj.

(Când se duc la horă, fetele se încing cu mai multe bete. Acolo, dacă unei fete i-a căzut cu tronc la inimă un flăcău, adică i-a plăcut un băiat, ea îi dăruiește un rând din „mândrele-i bete“, ca un fel de gaj, care înseamnă un început de îndrăgostire între ei. Flăcăul ține betele acelea până când se iau amândoi în căsătorie).

Când „vremea vremuește“, peste iie se pune cojocel fără

Costum național premiat de „Liga națională a femeilor române“ la Expozițiile-târg. de industrie casnică, ținute în București în anii 1934 și 1937.
(D-na Constanța I. Neferescu din comuna Tismana-Gorj).

mâneci, pe margini cu o bandă de piele neagră de miel, iar de o parte și de alta a pieptului are câte trei nasturi rotunzi, ne-

gri, ce servesc numai de podoabă. Cojocelul se încheie în fața cu trei, patru copci.

Peste cojocel îmbracă un cojoc lung cu mâneci, bogat împodobit cu înflorituri de lână neagră și care, la gât și pe margini, are o bandă de piele neagră.

În regiunea dealurilor și a șesurilor, primăvara și toamna,

Săteancă română din comuna Tismana, jud. Gorj, îmbrăcată în zeghe din dimie albă, cu împletituri de găitane negre.

fetele poartă *ilice* (vestoane fără mâneci) negre sau albe, cusute cu fir în felurite motive, dar predomină elementul naturii și anume frunzele.

Femeile iarna îmbracă *laibăre* de lână colorată (cu foi de cepă și frunze de nuc), fără cusături.

În tot județul Mehedinți, femeile peste laibăre pun scurteici (mai mult cu fața de lână) de culoare verde și căptușite piei de vulpe.

Pe cap „se ’mbrobodă” vara cu peșchir alb din pânză de bumbac, iar iarna cu basma groasă de lână cafenie sau neagră.

In picioare pun opinci sau pantofi. Vara, la câmp, merg cu picioarele goale.

*

Costum național de sărbătoare al sâtenelor române din comuna Bălteni, jud. Gorj).
(D-na Maria Aristică Schileru)

In legătură cu îmbrăcămintea bărbaților din acest județ, interesantă este cămașa vătafului de plai, Mihai Trocan, care

a trăit până în anul 1875. Ea putea fi văzută de oricine la a doua Expoziție-târg în București, lângă statuia Brătianu, și care a durat dela 9 Mai până la 29 Iunie 1937.

*Dincă Schileru
din
comuna Bălteni, plasa Jiu, jud. Gorj.*

Această cămașă caracteristică, devenită piesă de muzeu, era făcută din pânză groasă de bumbac, cu gulerul rotunjit după gât, ca la ii.

Gura cămășii era tivită cu colțurile făcute din borangic.

De o parte și de alta a pieptului avea două rânduri de po-doabe cusute cu lână cafenie, care reprezenta figuri de oa-meni ce aveau în mâini câte o măciucă.

Portul național al sâtenelor române din jud. Vâlcea.

Mâneca largă, de un lat de pânză, era prinsă de cămașa croită otova (fără răscoială), cu cheiță lată de un cm. și făcută cu iglița. Mâneca, pe lângă cheiță și jos pe margini, avea câte un rând din acelaș motiv de pe piept.

Acest model se prelungea de-alungul cheiții și în spate.

*

Azi bărbați poartă cămăși de pânză albă cu flori.

Portul sâtenelor din jud. Olt.

Dela mijloc în jos, vara pun pantaloni subțiri de dimie,

pe când iarna au *cioureci* (pantaloni țărănești) groși de stofă albă de casă, ce au, în părți, de-alungul picioarelor, câte o vi-
pușcă neagră.

Peste cămașă, vara îmbracă haine subțiri de dimie, iarna adaugă și *suman* alb din lână groasă și înflorat cu găitane ne-
gre.

Deasupra *sumanului* pun *dulamul*, de aba albă, care este o haină lungă până mai jos de genunchi, iar în jurul gulerului, la piept și la manșetele mânecelor are „galoane“ sau înflorituri de găitane și *șuite* negre.

Sătenii înstăriți au *dulame* căptușite la guler, piept și mâ-
neci cu *postav* roșu.

Portul țărănesc din județul Mehedinți, în comunele din regiunea muntoasă, este bogat în cusături, șabace și modele vechi făcute în colori, aproape totdeauna închise.

În regiunea colinelor și a șesului, unde țăranul este re-
ținut mai mult la munca pământului, înfloriturile la portul popular sunt mai puține, dar în colori bătătoare la ochi.

Toate felurile de țesături și scoarțe, ce se fac în acest ju-
deț, sunt alese în modele cu păsărele ca: vrăbii, pupăze, cin-
tizoi, cuci, etc., toate izolate sau așezate pe câte o creangă cu multe frunze de ștejar.

*

Obicei în legătură cu portul național. În multe comune din jud. Mehedinți, în seara de *Năprău* (seara zilei de sfântul Gheorghe) se face „împețitul“.

Se obișnuște ca, la „fântâna âmblată“ din sat, de cum se lasă amurgul serii, se strâng fetele și flăcăii și stau acolo de vorbă până la miezul nopții.

Acolo, la fântână, vin fetele încinse cu câte două rânduri de bete lucrate artistic de ele.

Când unei fete îi place un „băiat“, atunci ea, „ca mărturie a dra-
gostei ce-i poartă“, îi dăruiește cele mai frumoase bete ce le are.

Tot în seara aceea, tinerii îndrăgostiți hotărăsc și data când vor face nunțile.

* * *

A doua zi de sf. Gheorghe se începe tunsul oilor. Dela această dată, sătenii consideră că iarba este bună de păscut și-și duc vitele la izlas (imaș, pășune).

*

(Din ziarul „*Universul*“ nr. 58 de Luni 28 Februarie 1933, pag. a 4-a :
„Din Duminică în Duminică“, foileton).

În comunele *Arcani*, *Frânțești* și *Peștișani*, plasa Vulcan, jud. Gorj, bărbații poartă cămăși făcute din pânză albă de bumbac sau cânepă, și au guler dublu.

Pe piept, guler și manșete au „lucrături“ zise și „flori“ (șabace).

Port țărănesc din jud. Argeș.

Vara, dela brâu în jos, pun pantaloni de pânză de bumbac sau *nădragi* albi și subțiri de dimie, împodobiți cu găitane și *șuită*, model „Dincă Schileru“, boier român și înfocat naționalist.

Mijlocul și-l încing cu brâu lat roșu și deasupra bete.

În unele comune din plasa Vulcan, jud. Gorj, catrința din față o numesc *fâstâc*, iar cea din spate *opreg*. Unele sătence (fete și neveste) poartă *vâlnice*, fote din câte o bucată și care, peste tot, este încrețită, adică în cute verticale.

Catrințele, fâstăcele, opregele și vâlnicele sunt toate „a-lease“ în război și au *tângi* (dungi) verticale sau orizontale, în felurite culori și flori sau sunt lucrate în nouă sau șaptesprezece cocleți, după cum este modelul.

*

Unele sătence bătrâne din Nordul județului Vâlcea poartă șorț și fotă cu fond roșu pe care sunt făcute alesături în relief: dreptunghiuri lungi de 40 cm. și late de 25 cm., iar altora le place fotă vișinie cu albastru, puțin „verde fistic“ (verde deschis) și „nisipiu“ (galben deschis).

*

În jud. Dolj sunt și vâlnice cu fond negru sau albăstru închis, cu „vârgi“ verticale, late de trei cm., culoare verde deschis, apoi un „motiv“ de un cm., cu spirală albă, încadrată cu dungi roșii și între ele linii negre întrerupte.

*

Unele ii din jud. Argeș au mâneci cu *fulfan*, *filfan* (volan zis și fodor).

Fota de Argeș zisă „cu pătrat“ o poartă sătencele bătrâne din Nordul acestui județ. Ea are fondul albastru închis, pătratul este lat de 12 cm. și „motivele bătute în musculițe“ de beteală argintie. Fiecare punct de beteală este întărit. La unele țărănci această fotă este lucrată în culori naționale și „stropite“ puțin cu verde.

NOI CERCETĂRI ETNOGRAFICE ÎN JUD. MUSCEL

În comunele Lerești, Rucăr, Valea Mare și Voinești, plasa Dâmbovița, jud. Muscel, fetele și femeile poartă *cămăși* (ii și poale) făcute din doisprezece coți de pânză din bumbac.

Obinzica (gulerașul) este îngustă de un deget, „bătută“ cu modelaș și se încheie în față cu *băieri* fără ciucuri.

Mânecele se croiesc, lungi și largi, din doi coți de pânză, se termină cu *brățară* (manșetă) și se poartă sucite pe mâini.

De-a-lungul mâneclor se coase *altiță*, lată de 10—20 cm. (depinde de model), *creț* (încret), lat de opt cm. și trei *rânduri* (râuri), cari se lucrează pe față. „Crețul“ dela *altiță* se coase totdeauna pe dos să iasă modelul pe față și numai între cele trei „rânduri“. Se fac ii și fără „creț“, adică dela *altiță* încep imediat „rândurile“.

Modelele de pe mâneci sunt de mai multe *feșuri*, *înfundata* numit și *înfundățica* (acest model se coase cu acul la fel ca oricare „punct românesc“ zis și „bătrânesc“, *trăsură în ocoale*, *porumbița*, *fusti* (un fel de aripi), *șerpeasca* (un șir de S mare, legați între ei), *model cruce*, *model în patru puncte*, etc. Toate aceste modele sunt originare din Rucăr.

Toate modelele se lucrează cu „lânicuri“, cotton (bumbac), arniciuri și mătase. Izvoadele vechi, originale românești, se reproduc pe pânză subțire zisă *spumă*, *spumuliță* sau *pânză topită*, țesută din bumbac „Benet“ (mătăsică). Modelele se mai cos și pe pânză de bumbac moale, sau pe pânză groasă, fie „pescărească“, fie de in și cânepă.

Pe astfel de material se lucrează frumoase și variate modele naționale românești la două, trei fire, iar cele mai grele se fac la un fir.

Gura cămășii, care se taie până la jumătatea pieptului, este cusută cu *moșulețe* (crăcuțe).

Pe pieptul iei se lucrează *știuci* (patrate sau dreptunghiuri în continuare), cari diferă de modelul de pe mâneci.

În spate, în părți, dela „obinzică“ sau dela umeri în jos, se face câte un „rânduleț“ de cusături în diferite puncte, dar toate au aceeași culoare.

Fota bătrânească și autentică din Muscel se face dintr'o foaie (bucată) cu care se înfășoară dela brâu în jos, totdeauna cu partea dreaptă peste stânga.

Fota este făcută din lână neagră, toarsă în fire și „se alege“ artistic în război cu modele vechi românești.

Fota are totdeauna fondul negru, albastru sau roșu. Pe marginea de sus și de jos, fota are câte o *vargă* (bandă) în culori: roșu, galben și albastru și lată de opt, zece cm.

Fota are bogată și frumoasă „alesătură“ numai pe latura dreaptă, care acoperă căpătâiul din stânga. Această alesătură se lucrează cu „flori sărite“, iar modelul este „ales“ în război, pe spetează, cu mâna.

Port național românesc de sărbătoare al femeilor din Câmpulung-Muscel.
(D-na Zoe Aurel Ștefănescu)

Dela marginea de jos a fotei, pe o lățime de două palme deschise, se fac „alesături“ numai cu fir în linii drepte și unghiuri.

Pe partea din spate a fotei, adică mai sus de genunchi și până la marginea de sus se fac, tot cu fir, *șatrânge*, *șatrânge*

(romburi cu o latură de șase, șapte cm.), cari pot fi și de altă mărime. În mijlocul acestor figuri geometrice regulate se face câte o „floricică sărită“ din fir alb, dacă laturile sunt făcute cu fir galben sau viceversa.

Fota de sărbătoare se alege cu fir „Cordonet“ (răsucit în două sau trei fire) sau „Janil“ (fir creț).

Fota de Muscel nu prezintă o variație complicată a modelului, dar atrage privirea și reține atenția prin țesătura sau alesătura, care este făcută numai cu fir galben sau alb.

O fotă lucrată cu lână sau cu bumbac mercerizat și cu fir „Cordonet“ costă azi (Iunie 1937) între 1000 și 1800 lei (depinde și de model), iar prețul variază în raport și cu calitatea materialului și ea durează și o sută de ani.

Fota din zile de lucru este țesută din „lână în lână“ (urzeala și bătătura de lână) și „aleasă“ cu vergi (dungi) drepte, colorate, fără fir și fără modele geometrice.

Betele sunt țesute în război și alese cu mâna, în două și patru ițe, pe spetează. Ele se fac din lână sau bumbac. La bete se alege în răzoi și *șerpi* (spirale) în lat.

La muncă, fetele și femeile umblă cu picioarele goale.

Pe cap pun basmale simple, colorate diferit sau ștergare albe. Deasupra basmalei așează o pălărie *țuțuienească* (la fel cu aceea a bărbaților).

Sărbătoarea, tânăra săteancă din jud. Muscel, se gătește cu tot ce are mai frumos. La gât își pune „salba mică“, alcătuită dintr'o *cordea* (panglică) neagră de catifea, de care sunt cusute câte cinci, șapte „jumătăți“ (galbeni mici, piese de aur) și apoi „salba mare“, lungă după voie și bogată după numărul galbenilor veritabili ce-i are.

Aproape toți galbenii, ce formează salbele, sunt rezultatul agonisirii cu multă trudă din munca făcută cu sapa sau cu războiul de țesut și cusutul cu acul a modelelor vechi naționale românești (ca *mealca*, *șerpeasca*, *prescura*, zisă *floarea reginei*, *coarna*, *câriiga*, *chivăra* numită și *coroana regală*, *trăsura ocultă*, *porumbița*, *fundata*, etc.), pe cari fetele și femeile din jud. Muscel le reproduc pe *spumă* („pânză topită“) de pe pânza groasă de cânepă.

Fetele se bucură mult când, din munca lor, își mai adaugă

la zestre încă un galben la salbă sau își cumpără câteva prăjini de pământ.

Fiecare salbă este alcătuită din câte opt până la șasesprezece „jumătăți de galbeni“ (lire engleze, cocoșei francezi, napoleoni, cocoșei belgieni sau monete austriace de aur, ruble mari rusești de aur, etc.).

Toate aceste monete sunt prinse, la distanțe egale, de o cordea de catifea neagră, îngustă de un cm. sau face altă salbă din al doilea și al treilea rând.

Se spune că în comunele din acest județ, sunt așa de mulți galbeni, cari formează salbele fetelor și tinerelor femei, încât, dintr'o „strânsură“ (adică dacă s'ar aduna odată toți laolaltă) s'ar putea umple un hârdău mare cu aur.

Spiritul de inovație sau ambiția de născocire a sătencei noastre din Muscel o îndeamnă să coase variate modele geometrice, cu punct întreg sau cu jumătăți, făcute cu lânicuri, arniciuri și „mulineuri“ îmbinate cu fir aurit, spre a-și întregi și înfrumuseța costumul său național, ce-l poartă sărbătoarea.

La Paști, Crăciun și oricari alte sărbători musceleanca iese la horă, sau participă la nunți și botezuri, în frumosul port național românesc, executat cu bogate și variate modele liniare țesute și alese cu mult fir.

Fetele se iau la întrecere de a lucra, din imaginația lor, modele cari să nu se asemene unele cu altele.

Tinerele sătence din jud. Muscel își complectează gâteala cu marama. Ele își pun pe cap mai întâi o *legătură* (bandă) lungă de 30—40 cm. și lată de opt până la zece cm. Ea este lucrată pe tul (țesătură în formă de rețea foarte subțire) cu *cilicuri* (mărgeluțe rotunde) și cu „mărgele-tuburi“, diferite modele, care de care mai frumoase și variate în colorit.

Această „legătură“ o așează în creștetul capului, iar pe marginea din spre ceafă se fixează marama cu ace cu gămălie.

Marama este țesută din fir de borangic, tras din gogoși de mătase (âtât urzeala cât și bătătura) și are lungimea de cinci până la șapte coți, iar lățimea de un cot.

Marama este aleasă în război cu felurite modele cum sunt: *coroana, cârliga, racul, șarpele, lalea, mărgăritărele, trandafiri*, sau *boboci de trandafiri*, etc., cu mătase de borangic, fir și inișor.

Gâteala cu marama dă înfățișare impunătoare și se face

în felul următor: se potrivește și se îndoaie în așa fel să aibă un capăt mai scurt. Se fixează mai întâi la ceafă, sub conci, se ia capătul lung, se trece cu el odată în jurul gâtului și se lasă apoi să atârne peste bust. Capătul scurt al maramei este dat pe spate și lăsat să atârne până la marginea de jos a poalelor.

Sătencele române din jud. Muscel caută să aibă totdeauna ceva nou, iie sau fotă, vâlnic sau maramă, ale căror modele (șesături sau alesături) să fie cât mai frumoase și variate.

În comuna Valea Popii, plasa Râuri, jud. Muscel, fetele și femeile poartă fota dintr'o bucată, țesută din *retors* (urzeala din bumbac răsucit și bătătura de lână).

La amândouă căpătăiele fotei sunt „alesături“ verticale, pe lățime de treizeci și cinci cm.

Primul model este un *grebănuși* sau *furculiță cu steluța la mijloc*, apoi urmează o *vargă* (dungă) roșie, lată de două degete și făcută cu motiv numit *puiculiță*. Acest căpătâi are trei rânduri de „stele“ despărțite între ele de *benți* (vârgi) roșii. La marginea modelului, fota are un șir de „seuri“ mari (SSSS).

Jos, pe poale, roata împrejur varga este lată de trei degete, iar pe lângă ea se țese câte un șir de „seuri“ îngust de un deget. La distanță de cincisprezece cm. vine *mânzu* (vârguța) lat de un cm. și care se face mai mult roșu și alb. În această comună toate „alesăturile“ sunt făcute cu lână, iar restul câmpului dela fotă este negru.

La capătul de sus, fota este aleasă cu alt model, lat de treizeci-treizeci și cinci cm. și alcătuit dintr'un șir de seuri; urmează *genuța* (vârguța de fire albe, ridicate cu spetează: trei fire în sus și unul în jos, apoi se țese un model în formă de rac, lat de doi cm. (două rânduri de fire ridicate, iar între ele un șir de seuri), pe urmă începe alesătura „puiculiță“, lată de trei degete. După aceasta se repetă motivul dela început, adică alesătura ce are două vârgi cu puiculiță și trei rânduri de model.

În comunele cuprinse între Rucăr și Valea Popii, majoritatea sătenilor au fost moșneni. Aceștia fiind „chiaburi“ (înstăriți) femeile lor purta ii cu mâneci largi și bogate în cusături. Modelele se coseau numai cu lână neagră, roșie și fir.

În satele Clucereasa și Valea Stâniei, pendinte de comuna

Racovița, plasa Golești, jud. Muscel, iile au mâneci simple, fără altită, iar cusătura „râurilor“ este făcută mai strânsă, adică lucrată cu fir subțire.

În comuna Valea Popii se fac următoarele cusături: *atârnații* (crânguțe: model bătrânesc), *fusce* (aripi ce se cos la mâneci și piept), *înfundata* (model plin, adică cusut des), *înfundat cu fusce*, *mealca* (melc), *mealca mare*, *mealca mică*, *mealca întreruptă*, *pleașca* (cruci cu intercalări de cărlige), *prispați* (șir de cusătură pe lângă umeri, în față și spate), *racu* (l), *stele firuite* (se cos la altite și gulerașe), *stelute* (se cos la piept și altite) *știuci zise* și *tăblițe* (forme patrute sau dreptunghiulare ce se cos numai la piept).

Flăcăii și bărbații din jud. Muscel poartă cămașa lungă de 1.30 m. și este făcută din pânză albă de bumbac n-rul 16.

Gulerul este potrivit ca lățime, lucrat cu motive naționale și se încheie în față cu un năsturel alb.

„Gurița“ (gura cămășii) în jur este cusută cu model în felurite culori.

Mânecele sunt lungi și largi, iar „lucrătura“ de pe ele este variată, executată artistic și numai la două, trei fire.

Cămașa, dela cingătoare în jos, este lungă de 30—40 cm. Ea se poartă peste pantaloni și în față este întinsă, iar la spate încrețită, spre a-i da aspect de bogăție și eleganță. Părțile dela subțioară sunt lărgite de clini. Toate bucățile de pânză ce alcătuiesc cămașa sunt prinse între ele cu *cheiță*, „făcută cu acu sau inglița“.

Râurile dela partea de jos a mâneclor și de pe poalele cămășii sunt late dela unul până la trei degete și cusute cu mătase și fir peste care sunt presărați „fluturi“.

Cămașa, ce se poartă în zilele de lucru, se face din bumbac nr. 14, este simplă și are *răurași* lați de un deget, lucrați cu arnici.

La sate se poartă și cămașă de pânză groasă de bumbac, lungă „trei sferturi“ și care trece peste *cioareci*, susținuți la brâu cu chimir sau curea lată.

Cioarecii se fac din dimie (aba) de lână albă, curată și la glesne sunt strâmți.

La sătenii înstăriți pantalonii de sărbătoare sunt făcuți din *șai* (stofă fină din lână albă) și jos, la glesne, au manșetă. Pantalonii de lucru se fac din dimie.

La mijloc, sărbătoarea, se încing cu bete de fir sau cu

Alt port național de sărbătoare al țărăncilor române din jud. Muscel.
(D-na Maria Mălăceanu-Rucăr)

brâu de bumbac răsucit în mai multe fire. Betele sunt late

de cinci, șase cm. și lungi de 2—2,50 m. Sunt „alese“ în felurite modele și colori și se înfășoară cu ele de două sau trei ori.

În zile de lucru în loc de bete pun *chimir*, care este dublu în grosime și confecționat din toval negru sau „natur“, adică pielea are culoarea naturală, cum iese dela tăbăcit. În partea de sus a chimirului este *locașul* (buzunarul), care are un capac în formă de semicerc și este frumos lucrat cu capse metalice și „înfiruit“ în colori. În față, până la jumătatea chimirului, în lungime, este împodobit cu fir și nasturi galbeni. În spate are puține „înflorituri“. Chimirul completează îmbrăcămintea săteanului și îi apără mijlocul la munca de toate zilele. În chimir păstrează bani, cuțit, amnar, tutun și cremene. Chimirul se încheie în față cu două, trei cataramae.

Peste cămașă pun *veston* (ilic), care vara este de culoare sură, iar iarna negru.

Acest veston are guler îndoit, ca la tunicile militare și se încheie în față „la două rânduri“ de nasturi.

Peste veston îmbracă *mintean*, lung, până mai jos de mijloc, „tăiat cu colțuri și încheiat la două rânduri“.

Fruntașii satului poartă pe cap pălărie plușată, neagră sau albastră închis.

În zile lucrătoare se obișnuiește pălărie *țuțuienească* de lână neagră, calota joasă, rotundă (la fel cu aceea a „ficiorilor“ din județele Făgăraș și Sibiu) și are cordea (panglică) de catifea neagră cu „vârguțe“ albe pe marigini. Cordica se încheie în față cu o cataramă albă și are fundă.

Laba piciorului și-o înfășoară, până mai sus de glesne, cu obiele de dimie, peste care urmează opincile legate cu nojițe negre, făcute fiecare din câte șase fire răsucite de păr dela coadă de cal sau păr tors de bou.

Opincile sunt făcute din piele de cal tăbăcită și argăsită rudimentar, dar care are flexibilitate și rezistență. Crețurile din jur sunt fixate cu o curelușă. Opincile au câte șase găuri, adică patru în lungimea labeli și două la călcâi. Prin găuri se trec nojițele, cari sunt „petrecute în cruciși“ și restul se înfășoară pe glesne.

Opinca este croită dintr'o bucată de piele drept unghiulară; la o pătrime din lungime este trecută o curelușă, ce-i formează în sus *moțul* (vârful) și care indică opinca din dreapta și stânga, după îndoitura lui.

Acum oțzeci de ani la opinci li se zicea *tălchi*, *tălpi*, și în jud. Muscel, cum li se spun și azi în jud. Someș și Banat.

La Rucăr se văd și fote dintr'o bucată cu fond roșu, negru sau albastru închis, cu dungi violete verticale, sau verzi, albastre și „gălbii“, late de un cm. și încadrate de câteva fire aurii.

*

În mahalaua Scheiu din Nordul orașului Câmpulung-Muscel în fiecare an la 29 Iunie (Sfinții Petru și Pavel) se face un „târg“ de 24 ore.

Cu acel prilej, când se joacă *hora însurățeilor*, dacă o fată își alege un flăcău, atunci ea se prinde în cerc lângă el la stânga. Dacă flăcăului îi convine fata, atunci a doua zi, el trimite, acasă la „aleasa inimii“ staroste (peșitor, mijlocitor de căsătorie) spre a o cere de soție.

PORTUL ȚĂRĂNESC DIN COMUNA BREAZA (PRAHOVA)

În comuna Breaza, plasa Peleş, județul Prahova, iia este făcută din pânză de bumbac și la gât cu *obinzea* îngustă (guler).

Mânecele sunt lungi, drepte și au lărgimea unui lat de pânză.

Pe iie cusăturile se fac, obișnuit, în linie și figuri geometrice sau în vechiul model de *bătrânei*, încadrați în crăcuțe.

Femeile tinere peste poale pun *fotă* dintr'o bucată care este cutată și de culoare închisă. Ea are ca podoabe, trei rânduri roșii drepte de „alesături“ în război și late de două-trei degete. Jos se termină cu o bandă roșie lată de circa zece până la 15 cm.

Unele fete își fac iia din pânză topită și cos modele naționale în cari variază colorile roșu aprins, galben și albastru deschis. La gât se încheie cu două șnurulețe, făcute din ață colorată, iar la capete au ciucuri.

Fota este dintr'o bucată cutată, fondul roșu aprins și pe toată întinderea are intercalări de fire de beteală groase până la cinci mm. iar printre ele alesături cu negru, după cum este și banda de pe poale.

Miresele își țes fota din lână albă, lucrată tot cu fir alb.

Maramă pun numai miresele și bătrânele. Marama bătrânelor are țesătura mai „bătută“ (deasă).

Tinerele poartă fote la fel, cu deosebirea că sunt țesute și alese cu mai multă atențiune, iar iia este făcută din pânză albă

Portul național de sărbătoare al femeilor române din comuna Breaza, jud. Prahova.
(D-na Maria Dumitru I. Popescu).

„topită“, țesută de ele. Fota este înfrumusețată la poale, pe o distanță de palmă deschisă, cu *benzi* înguste de beteală. Peste mijloc se încing cu brâu roșu îngust de două-trei degete și din capete fac fundă într'o parte, lăsând să atârne în jos ciucuri.

Sărbătoarea la horă, în ritmul jocului „Ca la Breaza“, se observă frumusețea și varietatea modelelor specifice județului Prahova.

Bătrânele sunt îmbrăcate în ii de pânză groasă, cusute cu modele vechi cu lânică, printre cari sunt presărați „fluturi“. Pe iile lucrute cu lânică neagră se pun „fluturi“ albi, iar cele cu roșu fluturi galbeni. Bătrânele peste poale obișnuiesc o catrință necutată, făcută dintr'o foaie și care are în față și jos, împrejurul ei, o dungă verticală roșie și alta de aceeași culoare, lată de o palmă deschisă.

Bărbații săteni poartă cămașe de pânză de casă cu gulerul dublu (întors). Dela brâu în jos se adaugă *poale* cutate mărunț și lungi până aproape de genunchi. Ele sunt totdeauna date peste pantalonii albi, făcuți din dimie „țesută de casă“.

La mijloc, bărbații se încing cu brâu roșu, iar deasupra pun *chimir* de piele.

În zile răcoroase îmbracă mintean negru, înfrumusețat cu găitane negre.

Capul și-l acoperă cu pălării sau căciuli țuguiate.

*

Iia se croește din doi lați, dacă pânza are cel puțin 60 cm. lățime și din trei lați de este mai îngustă, iar mânecile dintr'un singur lat.

La guleraș *iia* este încrețită cu *pielea găinii*, formată dintr'o serie de rombulețe încadrate cu câte două dungii subțiri și paralele, cusute în zig-zag.

În față, pe piept, *iia* are trei rânduri de „bătrânei“, unul la mijloc, în prelungirea gurii cămășii și câte unul pe delături separate de două șiruri de șabace.

Descrierea bătrâneilor. Se coase mai întâi un rând de rombulețe sau cercuri concentrice, distanțate între ele din patru în patru fire. Locurile goale exterioare, în ambele părți ale rombulețelor, sunt completate cu câte un triunghi ce are baza în afară. Modelașul, alcătuit astfel, este încadrat de două rândulețe foarte înguste, făcute din jumătăți de puncte.

Toate acestea sunt cusute cu mulin negru și formează conturul. Rombulețele interioare (cele mici) și triunghiurile de pe delături au spații umplute tot cu puncte, din mătase roșie, galbenă și albastră (grupa culorilor naționale românești).

De o parte și de alta a acestui model geometric, lat de doi cm. și care la o distanță de 3 cm. jumătate se prelungește până la brâu, sunt cusuți cu mulin și mătase, adevărații bătrânei. A-

Interior de casă fărânească din comuna Sibiciu, plasa și județul Buzău.
(În stânga : săteanca Rodica Dinu Bărzoii).

cest model este alcătuit dintr'un triunghi cu laturi neegale, roșu, conturat cu negru și la mijloc are un pătrățel format din patru crucițe galbene. Pe una din laturile mari, la jumătatea ei, se face un cârlig dublu și lung de un cm. și jumătate. De o parte și de alta a acestui cârlig și paralel cu el sunt trei rânduri de câte două rombulețe a patru puncte, unul galben, altul albastru, separate între ele de cârlige simple, înăuntru roșii, iar pe margini negre.

Bătrâneii sunt cusuți în rând la distanțe egale de trei cm. și se sprijină, în vârful triunghiului descris și care, la un loc, formează cusătura acestui model foarte vechi, inventat de bogata și variata imaginație a sătencei române.

Bătrânii, rezultați din matematica aranjare de triunghiuri,

pătrățele, crucițe, puncte, muște și cărlige, fiecare cusute cu altă culoare, dă impresia unor vase cu floricele mărunțele și gingașe, asemenea unor variate podoabe de câmp.

Intre cele trei rânduri de „bătrânei“ se face câte un „ajur“ lat de 1 cm. și lucrat diferit în alb sau culori, la fel cu cele de pe iie.

Alțița, care începe la trei cm. jumătate dela gulerașul iiei, este și ea o combinație măiastră de „bătrânei“ cusuți în rânduri egale și paralele. Două rânduri sunt separate prin acelaș fel de „ajur“ de pe piept, iar ultimul șir de „bătrânei“ căruia îi lipsesc buchețelele în partea de jos a alțiței, este separat de grupul complet printr'un galon lat de doi cm. și jumătate și umplut cu mătase albă.

Iia este încheiat cu *puricel negru*, după cum este și conturul floricelelor. La sub braț are *pavă* sau *broschiță* (pătrățel ce ține loc de clin).

În spate iia este cusută numai cu simple rombulețe roșii, galbene și albastre, toate împrejmuite cu negru. Ele sunt distanțate în linie dreaptă și dispuse în trei rânduri verticale și paralele.

*

Iile zise „ciobănești“ n'au alțiță; ele au numai o simplă „obinzea“ (îndoitură) în jurul gâtului. În loc de alțiță au câte două trei rânduri de modele pe tot pieptul și cari se continuă și la spate.

Sătencele bătrâne din comunele Gura Vitioarei și Păulești poartă *handroc*, *hondroc* (foi de lână, alese în „boboci“, adică mici dreptunghiuri, bobite de mărgăritare, etc. și cu dungi verticale, roșii, galbene sau portocalii).

(Ziarul „*Universul*“ nr. 9 de Luni 10 Ianuarie 1938, pag. a 4-a: „Din Duminică în Duminică“, foileton).

NOI CERCETĂRI ETNOGRAFICE ÎN JUD. VLAȘCA

Numai în comunele din nordul județului Vlașca *iia* se face întregă din pânză subțire de borangic. „Pe baltă“ (în partea de sud a județului, adică în localitățile din apropierea Dunării) *iia* este din pânză de cânepă și numai partea deasupra a mânecii, când n'are cusături, se face din pânză cu urzeală de cânepă și bătută cu borangic.

Iia se croește din șase coți sau două trei foi și doi clini la mâneci, spre a-i da lărgimea cuvenită.

Gulerașul, lat de un deget, este strâns pe gât și *lodan* (gros) sau puțin decoltat, încrețit cu *feston* (cusătură făcută pe mar-

Costum național de sărbătoare al femeilor române din jud. Vâlcea.

gini, în locul tivului spre a nu se destrăma). Gulerul se leagă cu băieri ce au ciucuri împeștrițați în diferite culori. Gulerul este foarte încrețit în jur (se repetă modelul de încrețire dela „corseletă”), după ce a fost tivit des cu „punct de muchie”, cusut cu vișiniu. Punctul de muchie, cusut foarte des, se folosește totdeauna când pânza nu are margine din țesătură, cum este

cazul la gât, la marginea din față a peștemanului, etc. și atunci întâi se răsuțește și apoi se lucrează (brodează).

Mânecile sunt largi din câte o foaie și au altiță bogată de 4—5 degete. Motivul cusăturii la altiță are două variante: vechi și nou.

Modelul vechi se compune din patru șiruri de cusături în „punct bătrânesc“, numai cu mătase vișinie, format din cercuri concentrice din puncte dese despărțite prin șiruri de „fluturi“ cusuți ca solzii.

Modelul nou este alcătuit din șiruri de râuri, paralele cu linia gulerului sau diagonale, foarte dese și formate dintr'un pătrat în care se coase un romb cu vârfurile pe laturile pătratului. Rombul se subliniază cu „lănțișor“ galben, iar triumphiurile de la colț se umplu cu puncte dese de culoare vișinie și cafenie și foarte rar câte un „strop“ de verde măsliniu sau albastru închis. Culoarea vișinie se obține cu „târghie“ (drojdie sau zațul uscat ce rămâne pe fundul butoașelor de vin) iar cafeniul se face cu foi de nuc.

Câteodată, la altiță se pun și fluturi galbeni în formă de șiruri, ca solzii. Fluturi cu mărgelile mici sunt caracteristica iilor subțiri din Nordul județului Vlașca.

Increțul este cusut cu un model care amintește pe cele de pe chilimuri și executat cu „punct înainte“.

Râuri se fac câte patru șiruri numai pe pieptul și pe spatele iiei și foarte rar pe mâneci.

Ambele mâneci se termină cu bentiță lucrată foarte des, la fel cum sunt râurile de la pieptul și spatele iiei. Acest model este făcut din pătrate cusute unele lângă altele și despărțite prin fluturi prinși cu mătase galbenă, la fel cu aceia dela „increț“, în sensul diametrului, spre a fi mai rezistent.

Iia este prinsă de poale. Ele sunt largi, din trei, patru foi. Jos, unele sunt lucrate la fel cu modelul iiei sau au tiv îngust făcut cu găurele și aproape răsucit. Dealungul încheieturilor dintre clinuri se repetă, în mic, motivul dela altiță sau se fac cârlige.

În Nordul județului Vlașca se poartă ii (cămăși) subțiri de borangic cu alesături de bumbac și bătute cu fluturi de argint, fixați cu mărgelile mici albe. Dela mijloc în jos, peste poale, multe fete și femei pun în spate o fotă neagră simplă, iar cea din față este roșie, formată din două bucăți înguste și are multe

vergi (dungi) subțiri distanțate și de alte culori. Se încing cu brâu roșu și bete înguste.

În comunele dela mijlocul județului se poartă zăvelci la fel cum sunt în județele Dolj și Romanați.

Fota caracteristică și autentică din județul Vlașca se numește *peșteman*, *peșțiman*. Ea se purta și acum 100 de ani (1838). Întâi, în față, peste poale, pun boșcea (șorț de culoare roșie). Acest șorț este țesut din urzeală de bumbac cu bătătură de lână și înfrumusețat cu variate „alesături“ orizontale. Bocceaua este lată de o jumătate de metru. În spate se așează peșțimanul, care se trece peste șolduri și marginile bosceleii, dând astfel aspectul unei fuste despicate în față. Peșțimanul este larg de circa 2.50 metri. El se face din lână cu fond albastru închis „civit“, foarte rar negru și este încrețit. Cutele (pliu-urile) sunt mai mici și mai dese, ca la fota din județul Mehedinți.

Pe vremuri, fiecare pliu (cută) dela peșțiman se făcea cu mâna, se prindea, cu „ață de tort“ (cânepă), în sau bumbac, unul de altul, la distanță de o palmă, se înmuia în apă rece, apoi i se atârna greutăți să stea întinsă și să se usuce vara la umbră, iar iarna într-o cameră călduroasă. Cusăturile se făceau în urmă. Această fotă, model vechi autentic românesc, are în partea de sus cute strânse între ele care formează un brâu lat de cinci degete și este căptușit pe dos, în scop de a nu avea nevoie de bete.

Banda roșie de jos a peșțimanului este la fel cu aceea de sus care formează „corseletă“. De aceea, atunci când se țese, se urzește numai la o margine și apoi se înădește unde nu este vargă (dungă) cu puncte (cusături) fine. Banda este de o rară măiestrie: un joc de fire negre și albe, pe un fond roșu care se țivește cu puncte de feston și se împodobeste cu flori de lână albă, roșie, galbenă și ruginiu, cari amintește punctele de altă.

La peșțiman, marginile care trec peste boscea, sunt terminate cu un galon ales variat și în care se văd două motive: triunghiul, cu variate poziții unite la vârf sau paralele și cârligul deasemenea variat. Culorile întrebuintate la peșțiman sunt roșu deschis, galben închis, ruginiu, alb, verde măsliniu (vopsit cu scumpie și brobință).

Peșțimanul se leagă la brâu cu panglici sau se încheie cu copci.

În anul 1884 se purtau ciorapi albi de bumbac lucrați în cârlige și cu găurele sau împlețiți într'un fir alb răsucit cu albastru și roșu.

În picioare iminei (pantofi cu șiret și toc jos).

La gât se obișnuiau șireaguri de mărgean, chilimbar, salbe de galbeni mari împărătești sau *icoșari*, *mamodele* (mahmu-dele) numite și *irmilici* (monede vechi turcești de aur).

Capul se împodobește cu *chemeleț*, *chermeleț* (băsmăluță) și foarte rar cu turban. Peste chemeleț puneau maramă subțire legată întâi la ceafă, lăsând un capăt mai lungă, pe care-l răsuceau și-l așezau deasupra frunții, în jurul capului, până la prima legătură; capetele atârnav pe spate. S'a purtat și năframă groasă de cânepă la fel cu iia și care la capete avea cusut acelaș motiv ca la altiță. Capetele acestui fel de maramă erau prinse deasupra urechilor și atârnav în falduri peste umeri.

La mijloc se încingeau cu un colan, care în față se termina sau se închidea cu două *paftale* (două discuri, un patrat sau dreptunghi între două plăci rotunde de argint gravate cu motive arabe). Paftalele erau simple sau aveau încrustări cu pietre colorate, între cari și chilimbar și se prindeau în copci.

Iarna femeile îmbrăcau *zăbun*.

Bărbații poartă cămăși albe din pânză de bumbac cusute cu alb, cu mânecile de borangic și care se termină jos cu *bentică*. Au pantaloni largi de dimie subțire, culoare albastră închisă, dată la „lustru“ (piuă) și băgați în cisme largi și crețe. Cei în vârstă obișnuiesc *dulvuri* (șalvari țărănești) de lână seină, prinși la glesne cu copci.

Vara lasă cămașa deasupra pantalonilor de pânză albă.

Iarna bărbații poartă *imurluc* numit și ghizluc (un fel de ipingea) de lână seină și împodobită cu găitane roși, verzi, galbene și albe.

(Ziarul „Universul“ nr. 241 de Luni 5 Septemvrie 1938, pag. a 4-a: „Din Duminică în Duminică“, foileton).

NOI INDEMNURI PENTRU MENȚINEREA PORTULUI NAȚIONAL ROMÂNESC

Pe lângă propunerile practice enunțate în „Ce-ar trebui să facem pentru menținerea portului nostru național“ și publicate în „Costumele naționale din România întregită“, cu o planșă în culori și 125 fotografii, editura ziarului „Universul“, București

1937, pag. 214—221, adaug și sugestiile pe cari le-am preconizat și repetat în scris și în conferințele ținute în anii 1930—1936, idei cari apoi au fost însușite de alții, însă nu aplicate integral.

Ar trebui ca elevele tuturor școalelor românești, în orele de lucru, să execute mai mult alesături și cusături din minunatele podoabe ale poporului nostru țărănesc, stăruindu-se ca fiecare școlăriță să-și facă, prin munca ei, un costum național, modelul cel mai vechi și autentic, cum se purta odinioară în comuna sa natală sau în ținutul respectiv, încurajându-se această activitate și manifestare specifică și cu premii de bani sau obiecte folositoare ocupației lor.

Admirabilul nostru port național, la sătence și săteni, trebuie să fie și să rămână totdeauna așa cum a fost, adică original, autohton și variat numai după provincii (regiuni), iar nici de cum cu diferite schimbări arbitrare, oricât de frumoase ar fi ele.

În acest scop, ar trebui, cât mai grabnic, să se tipărească și să se răspândească albume cu modele de cusături naționale românești, riguros selecționate, menținându-se numai ce este mai reprezentativ în fiecare ținut, spre a se afirma deosebirea ce s'a creiat de veacuri, într'o regiune și alta, cât și gustul artistic înăscut al țărăncii noastre.

Imbinând aceste idei cu practica, adică făcându-se și aplicarea lor, s'ar realiza și fixa definitiv modele de costume naționale românești grupate pe provincii, având fiecare caracteristica respectivă.

Toate jocurile noastre populare să figureze în programul orelor de educație fizică, organizându-se și concursuri pentru încurajarea și stimularea jucăușilor.

Trebuie să respectăm, să întreținem cultul tradițiilor și să păstrăm originalitatea, frumusețea și varietatea costumelor populare din toate ținuturile românești și care a stârnit admirația tuturor străinilor ce s'au perindat prin cele aproape cincizeci expoziții etnografice internaționale, organizate până acum, la răstimpuri.

Trebuie să cultivăm, să valorificăm, să prelucrăm metodic și tot mai mult plantele textile (inul, cânepa, bumbacul) și creșterea viermilor de mătase. În fiecare județ, prin ateliere model, care să fie centre de îndrumare și stimulare cu folos, să reorganizăm, să dezvoltăm și să întărim industria noastră casnică țărănească spre a face din ea o însemnată preocupare și producție națională totdeauna de mare preț.

Splendidul nostru port național, frumoasele jocuri populare, spiritualele strigături ce se spun la horă și, în genere, arta țărănească românească, aplicată în viața practică, simbolizează, în chip strălucit, calitățile superioare ale poporului băștinaș, inteligența lui creatoare, temperamentul său artistic, îndemnarea tehnică și râvna constantă pentru propășirea culturală și economică prin muncă metodică, stăruitoare, rodnică și totdeauna de interes obștesc.

(Ziarul „Universul“ nr. 3 de Joi 4 Ianuarie 1940. pag. a 5-a, coloanele 1 și 2, mijloc).

CREIAREA ȘI REPRODUCEREA MODELELOR DE CUSĂTURI NAȚIONALE ROMĂNEȘTI

Țăranca română a fost totdeauna fidela păstrătoare de dăni, obiceiuri și de tot ce este folositor, deosebit și frumos, lăsat moștenire din răsătrâni.

În împodobirea pieselor de îmbrăcăminte este neîntrecută. Săteanca noastră are cultul frumuseții modelelor naționale românești.

Pe fundul tronurilor (lăzilor), bătrânele păstrează și astăzi, cu un fel de pietate, ii ce au fost purtate de bunicele lor. La multe se găsesc săculețe (săculețe) cu moșoandre (petece de pânză cu motive naționale), rămase din cămășile pe cari întrebuințarea, spălatul și vechimea le-au putrezit sau le-au destrămat... De pe aceste izvoade caracteristice, ca desen și îmbinare de colori, țăranca își începe toți puii ce-i lucrează pe cămieșă sau iie.

Modelele românești, vechi și noi, sunt variate și cusute totdeauna cu o rară măiestrie, de aceea trebuie multă răbdare, migală și dibăcie spre a le reproduce.

În satele presărate pe poalele munților sau pe văi, departe de orașe, țăranca română reproduce, în mod elementar, cusături de pe vechiul petec, pe pânza nouă, groasă sau „topită“. Spre a reda exact un motiv, ea observă mai întâi pe câte fire este lucrul, cu ce fel de punct (șatrângă, cruciuliță, butucaș sau la fir), apoi colorile și alcătuirea modelului.

Fiecare motiv își are trăsătura lui de linie sau punct principal. Aceste linii sau puncte sunt îngrădite, umplute și ele mai totdeauna împiedică a se vedea conturul.

Motivele se descos cu mare atenție, spre a nu se pierde nimic din felul lor de orânduire și lucrătură.

Se urzește pe pânză întâi liniuța sau punctul principal și apoi, încetul cu încetul, se formează întreg modelul prin conture. Colorile se înlocuesc după gustul și plăcerea fiecăreia. Multe izvoade vechi sunt formate din crenguțe și pușori în felurite poziții.

Grija sătenței (în Bucovina și Oltenia) este ca atunci când dorește să înceapă puii costișei sau costișați (adică oblic, pieziș) pe altiță sau mânecă, „să nu-i puie la ochi“, adică să nu coasă la ambele mâneci în aceeași direcție, ci una trebuie să fie opusă celeilalte.

„Puii“ de felul acesta, când se fac pe altiță, trebuie ca acei din dreapta să aibă direcția spre dreapta, iar cei din stânga, numai la stânga.

Când modelul se face de-alungul mâneșilor și este „costișat“ (pieziș), atunci „râurile“ pornesc de sus în jos, spre stânga și dreapta.

Dacă o fotă greșește și face cusăturile în aceeași direcție la ambele mâneci, atunci ea nu mai îmbracă iva, fiindcă „lumea i-ar secate vorba că-i neprepută, sau că gândurile îi sunt duse cu apa“...

Săteanca română alege flori, frunze și crăcuțe, le presează între palme și apoi le aplică pe geamul dela fereastră sau ușă. Pe o hârtie albă (dată cu untdelemn sau altă grăsime, spre a deveni transparentă), copiază conturile modelelor luate din natură, apoi, după ce s'a svântat de unsoare, fixează desenul pe pânză și le coase, cu îndemânare uimitoare, în colorile lor naturale.

Deseori, când reproduce modele vechi, intercalează și elemente din natură (crăcuțe, frunze și flori) și adaugă și câte ceva din bogata-i imaginație, sau combină colori ce atrag privirea și încântă ochiul.

Astfel, femeia activă dela țară a creiat cele mai originale și frumoase modele naționale românești. La coloarea roșie aprinsă a macului de câmp, a alăturat cea albastră a cicoarei și galbenă a pădăriei sau a lumânărichii, spre a avea contrast și a obține colorit frumos.

Pentru motivul de pe guleraș, ea s'a inspirat tot din natură. Intre romanite și viorele a cusut și frunzișoare lunguțe sau

crestate, dispuse alternativ și astfel a alcătuit un model admirabil.

Uitându-se cu atenție la diferite flori (smulse de pe câmp sau din grădină și respirate în poală), fata înseilează sau coase un model național, închipuit de ea și cu acesta își înfrumusețează iia, fota, basmaua și ciorapii.

În tot ce țărâncă produce frumos, efectiv și practic, este o aleasă îmbinare și prețioasă manifestare de elemente superioare, ce întregesc și pun în reală valoare spiritul popular creator al femeiei din lumea satelor noastre.

Tot ce țărâncă română, prin energia ei tinerească, produce frumos și practic, este creație artistică națională.

În toate realizările estetice ale sătenței noastre este manifestarea superioară a sufletului național românesc.

Vremea și spiritul creator perfecționează totul.

Modul cel mai simplu și mai ușor de a se reproduce diferite modele naționale românești, se face cu ajutorul hârtiei milimetrice zisă și milimetrată.

Această hârtie este liniată și împărțită în patrate mici și mari, ce înlesnesc reproducerea sau mărirea exactă a oricărui fel de model.

Spre a reproduce ușor și bine un motiv național, întâi se măsoară exact configurația (conturul, limitele sau marginea) originalului, apoi se fixează cu atenție dimensiunile pe hârtia liniată orizontal și vertical.

„Partea de umplut“, adică interiorul modelului delimitat, în afară de fioricele, se face cu liniuțe orizontale, verticale și oblice, iar cruciulițele se formează din semnul înmulțirii. Aceste liniuțe sau cruciulițe pot fi fixate pe hârtie milimetrică în câte un pătrățel de unul sau doi milimetri pătrați.

Fiecare liniuță sau cruciuliță se coase pe două, trei fire când pânza este groasă și pe patru fire când ea este subțire.

Trebue să se observe cu atenție numărul firelor pe care este făcută o liniuță sau o cruciuliță.

Liniuța dreaptă (orizontală, verticală) sau oblică, în limba-jul cusăturilor naționale, este considerată ca jumătate punct, iar cruciulița se socotește punct întreg și acesta corespunde, după voie, cu un patrat mic sau mare de pe hârtia împărțită orizontal și vertical.

Dacă „lucrătura“ este făcută la un fir sau la două fire, a-

tunci, pe hârtie, trebuie să formeze un punct sau două, după caz. Liniuțele, în lungimea lor, pot fi alcătuite din puncte, iar între acestea rămâne totdeauna un fir, care, în desemn, reprezintă delimitarea patratelor. Liniile ce formează modelul sunt alăturate și de aceea nu se observă distanța între ele.

Motivele noastre naționale vechi, cari, unele, sunt foarte complicate, lucrate cu lăniță sau fir, cu multă și impresionantă răbdare și migală, spre a le reproduce repede și exact în aceleași dimensiuni sau mărite, trebuie să le descoasem câte puțin și treptat, și, urmărind punct cu punct, să le fixăm întocmai pe hârtia limitată cu patrate mici și mari.

Trăind în cadrul naturii, admirând frumusețea ei, florile și varietatea de colori, țărăncei noastre i-a venit ideea de a-și împodobi vestimintele de sărbătoare. Și-a pus flori în păr, la piept, la brâu și s'a gândit să facă felurite cusături pe ție și fotă spre a fi mai frumoase și admirate.

În dragostea ei constantă de frumosul etern și însuflețită de instinctiva cerință estetică a gătelii, ea a imitat natura la început poate grosolan, dar mai târziu, datorită experienței, s'a perfecționat.

Dela imitație a trecut la combinare și apoi la creiere.

Cu bogata-i fantezie creatoare și în colaborare cu natura, țărâncă română a realizat izvoare originale de neîntrecută frumusețe artistică.

Năzuința de a îmbina frumosul cu tot ce-i poate fi folositor în viața casnică și atrăgător ca îmbrăcăminte, a făcut din ea personalitatea viguroasă și proeminentă a satului. Ea s'a afirmat totdeauna prin muncă creatoare, variată, rodnică și necesară pentru propășirea oricărei gospodării, precum și prin manifestări estetice, originale și superioare, rezultate numai din imaginație, inteligență și hărnicie.

Avem datoria de a păstra, cultiva și reproduce frumoasele modele de cusături vechi românești, fiindcă ele constituie parte integrantă din specificul național românesc, ce face legătura trainică a trecutului cu prezentul și sunt netăgăduită dovadă a bogatelor însușiri artistice ale sâtenței noastre, pe care trebuie totdeauna s'o proslăvim din toată inima.

Gândurile, sentimentele și acțiunile alese ale țărăncei, afirmate prin frumoase și originale țesături și cusături românești, sunt prețioase dovezi și reflexe ale tradiției și ale nobilului ei

suflet băstinaș. De aceea, ele sunt totdeauna valori artistice naționale din tezaurul popular al satului.

Acestea sunt realități sociale destinate să rămâie în istoria culturală a țării, pentru că ele arată forțele sufletești creatoare ale poporului român. Ele trebuie să fi însă înviorate și sporite, prin alese, intensive și puternice contribuții, spre a se afirma totdeauna admirabilele calități superioare ale neamului nostru de obârșie latină.

(Ziarul „Universul“ nr. 287 de Luni 18 Octombrie 1937, pag. a 4-a: „Din Duminică în Duminică“, coloanele 4 și 5 mijloc și nr. 185 de Luni 11 Iulie 1938, pag. a 4-a: „Din Duminică în Duminică“, foileton).

SPECIFICUL NAȚIONAL ROMÂNESC¹⁾

(Generalizări)

Un popor se deosebește de altul prin originea, limba, trecutul său istoric, tradiții, obiceiuri periodice (datini transmise dela o generație la alta), îmbrăcămintea populară și cultura generală dobândită.

Specificul național reprezintă caracteristica vieții sociale și opera de creație spirituală și artistică a unui popor.

Această operă rezultă din manifestările sufletești și intelectuale, cari formează documente sociale probatorii și ea este baza afirmării etnice a unei națiuni.

Se știe că poporul român se trage din nobila obârșie latină. Aceasta s'a dovedit prin Columna lui Traian (ridicată la Roma în anul 113 după Hristos și care este primul document istoric și simbolul rădăcinii arborelui genealogic al nației noastre) și prin dovezi scrise (acte vechi), statui, baso-reliefuri, inscripții și monete romane și dacice, găsite cu ocazia cercetărilor arheologice făcute, în decursul vremii, în toate ținuturile din Dacia-Traiană.

În specificul nostru național se cuprinde tot ce este nobil ca gând și suflet românesc.

În acest specific intră și folklorul, care este baza și disciplina fundamentală necesară pentru studiul vieții sociale sătești.

Numai prin studierea metodică a folklorului putem cunoaște bine limba și sufletul unui neam.

¹⁾ Publicat prima dată în ziarul *Universul* Anul al 55-lea. Nr. 312 de Marți 15 Noembrie 1938, pag. a 2-a, col. 5 și 5, jos. Ediția de Capitala.

Specificul românesc exprimă viața națională a poporului nostru, înțelepciunea, sensibilitatea, inteligența și forța lui creatoare sintetizate în opere de vădită și eternă frumusețe.

Specificul nostru îl formează tot ce a creiat sufletul poporului român și care, pentru noi, este de interes general și cultural.

Aceste produse psihologice și spirituale sunt: armonioasa limbă a neamului, muzica și poezia populară, obiceiurile periodice străbune (la naștere, botez, nuntă, moarte, Crăciun, Anul nou, Bobotează, Paști), create în legătură directă cu practica religiei noastre creștină ortodoxă, în care s'au păstrat și reminiscențe mitice străvechi (unele descântece, etc.), apoi cântecele populare, baladele, jocurile naționale cu strigături patriotice, vesele, satirice și de dragoste, ce se rostesc spre bucuria unanimă; urmează țesăturile, alesăturile, lăicerele (covoare, scoarțe, velințe), frumoasele și neîntrecutele cusături românești, admirabilul port țărănesc, ceramica aplicată, încondeierile (închistrările) ouălelor roșii la Paști, creștăturile în lemn (troițele, porțile dela țară, pălimarele dela turnuri și cerdacuri, cavalerile ciobanilor, tulnicele, buciumele, bătele, etc.), legendele, tradițiile istorice, proverbele, cimiliturile, etc.

Numai prin aceste superioare manifestări, dovezi tradiționale de afirmare etnică, ce stau la baza patrimoniului nostru sufletesc și material, geniul creator al poporului român se afirmă strălucit și atrage stima și admirația constantă a lumii civilizată.

Să nu se uite că specificul național românesc, în multiplele și variatele lui forme, a stârnit entuziasm și unanime elogii ale seriilor de vizitatori, din toate națiunile, cari s'au perindat prin toate expozițiile internaționale unde el a fost prezentat, la răs-timpuri, în ultimul secol.

Generația tânără are datoria morală și patriotică de a menține, cultiva, păstra și transmite neschimbate, viitorimii, toate neasemuitele frumuseți de creații specifice naționale ale poporului român. Numai prin acestea se afirmă personalitatea noastră etnică peste milenii și hotare și ele constituie o prețioasă contribuție la cultura și arta universală.

Feciorii (flăcăii) și bărbații tineri, români macedoneni, în picioare poartă *lăpudzi* numiți și *prepozi* (ciorapi albi de lână), împlețiți cu colorii și *țăruhi* (un fel de opinci fără nojițe), cari

Coloniști aromâni din satul Regina Maria, (la trei kilometri de Silistra),
jud. Durostor.

(Dela stânga la dreapta: Pitu Cristu, Constantina și Dumitru Bațu).

în vârf au *giufcă* (moț, pompon, canafăr, ciucure mare, rotund de mătase sau lână neagră.

Pe cap *chilipoșe* zisă și *chiuleafă*, (tichie împletită din ață albă)

INCEPUTURILE PROPAGANDEI ROMÂNEȘTI PENTRU ȚESĂTURILE ȘI CUSĂTURILE NOASTRE ȚĂRÂNEȘTI¹⁾

În anul 1852, Elena A. Florescu, născută Manu (recăsătorită cu Constantin Cornescu), împreună cu prietenele sale: sorerile Felicia, Anica (căsătorită cu doctorul Carol Davila) și Catinca Racoviță (mai târziu Trăsnea), au întreprins o călătorie prin satele și mănăstirile din munții Argeșului și Muscelului, spre a cunoaște bine costumele naționale românești autentice și caracteristice, din aceste frumoase părți ale țării.

Elena Florescu clădise o casă în comuna Dor-Mărunt, plasa Lehliu, jud. Ialomița, și voia s'o mobilizeze numai cu țesături și cusături românești.

Călătoria a fost făcută într'un poștalion cu șase cai, iar pentru înlesnirea ei, doamnele și domnișoarele erau însoțite de un lipcan (curier oficial), ce avea împuternicirea scrisă dată de Ion Manu, pe atunci mare vornic.

Dinicu Golescu, tatăl Anichei Racoviță, a susținut în Golești o sporire a țesătoriei, dând țărâncelor să lucreze la ele acasă pânzeturii, dimie, plocade (velințe) mari, etc., cari erau trimise la Câmpulung-Muscel spre a fi date la puiă. Plocadele albe, seine și lătoase erau duse apoi la târguri spre vânzare.

Tot Dinicu Golescu a dat, țărâncelor și țigăncilor de pe moșia sa, ciocănele și fuse mici de lemn, cu ajutorul cărora făceau șnururi și găitane colorate pentru împodobirea sumanelor, ghebelor și mintenelor, cari se lucrau frumos la Câmpulung-Muscel și Pitești. Intemeiase astfel un început de industrie casnică, ce s'a dezvoltat treptat cu ajutorul țărâncelor din Golești, din satele învecinate și cu ale acelor cari au venit mai târziu de pe moșiile sale și din com. Prundu, Geamăna, Oarja, Bradu de Sus, etc., din jud. Argeș. În felul acesta, din mamă în fiică, țărâncelor obișnuiseră să vie la Golești spre a li se da de lucru în casa boierească.

În Golești-Argeș, locul de baștină al Goleștilor, Anica Racoviță, fiica lui Dinicu Golescu (1797—1828) și a Zinchii, născută Farfara (1792—1879), a urmat tradiția în legătură cu în-deletnicirile casnice ale sâțencelor române. În acest scop, a pus să țeasă, la ea acasă, pânză de casă, subțire și creață, pânză de

¹⁾ Publicat prima dată în ziarul „Universul”. Anul al 55-lea Nr. 213 de Luni 8 August 1938, pag. 4-a („Din Duminică în Duminică”). foileton.

cânepă, în și mătase din gândacii crescuți de dânsa în deal la vie, unde erau sădite, pentru aceasta, alei lungi de duzi. Din fi-rele trase rudimentar, depănate pe rășchitori și trecute apoi pe mosoare sau țevi, se țesea cu inișor sau numai cu borangic, în două și patru ițe, mătase albă, din care se făcea îmbrăcăminte.

D-șoarele Racoviță: Elena (căsătorită Filipescu), Felicia, Zoe (Grant), Lucia, Anica (Davila), Catinca (Trăsnea), și-au lu-crat singure și sau cămăși cu felurite motive țărănești. Aceste d-șoare îmbrăcate în frumoase costume naționale românești, de dragul portului și a apropierii cu poporul, Duminicile și săr-bătorile se prindeau în hora ce se făcea, mai totdeauna, în fața porților dela curțile boerești.

La 30 Aprilie 1861, când Anica Racoviță (născută la Cra-iova la 24 Febr. 1836—1874) s'a căsătorit cu doctorul Carol Da-vila (1832—1884), la celebrarea religioasă, în biserica strămo-șilor săi din Golești, era îmbrăcată în port țărănesc. Beteala, iia și vâlnicul sunt păstrate și azi de fiica sa, d-na Elena general Peticari-Davila, împreună cu multe vechi odoare, vopsite și țesute de harnica-i mamă, care cunoștea bine toată taina și di-băcia țesăturilor noastre țărănești.

Boeroaicele noastre din trecut lucrau alături de țărancele române, în scop de a le îndruma și desăvârși în arta casnică.

În casa lui Carol și Anica Davila, copiii lor: Alexandru Davila (11 Febr. 1862—19 Oct. 1929), autorul piesei „Vlaicu-Vodă“, Elena, Zoița, Pia (Lucia), până la intrarea în școală, au îmbrăcat mândrul nostru port strămoșesc și mai târziu d-șoa-rele l-au purtat vara la țară.

Spre a industrializa lucrul sătencelor, aplicându-l la mo-bile, a face perdele, fețe de mese, etc., ele trebuiau să fie in-struite și îndrumate metodic în această direcție. Tradiția se menține și azi la Golești, de către d-na Elena Golescu, fiică a Catincei Racoviță (căsătorită cu Trăsnea Greceanu).

În anul 1866, când Domnitorul Carol a sosit în Țara Româ-nească, a dormit prima noapte în casa boerească din Golești, unde a fost primit de Zinca Golescu și de nepoatele sale, îm-brăcate în port țărănesc.

La 27 Iulie 1868, când Domnitorul Carol a vizitat întâia oară orașul Câmpulung-Muscel, a fost întâmpinat acolo, în a-fară de notabilitățile oficiale, și de Felicia Racoviță, Anica Da-

vila, Catinca Trăsnea, Eliza Opran, etc., toate îmbrăcate în frumoase costume naționale.

În anul 1873, la expoziția din Viena, costumele, țesăturile și cusăturile românești au avut strălucit succes. Ele au fost executate în orfelinatul Azilului Elena Doamna (înființat de Carol Davila, lângă palatul Cotroceni, în București și condus dela 1862 până la 1874 de Anica Davila) și premiate cu medalia de aur și diploma de onoare. Tot atunci s'a trimis reginei Suediei o rochie lucrată în șabace și un cotum național românesc din județul Argeș.

Regina Elisabeta, soția regelui Carol I, după ce a venit în țara noastră, s'a fotografiat prima dată în port țărănesc de Muscel, care i-a fost dăruit de Anica Davila.

În Ianuarie 1874, după moartea tragică a Anicăi Davila, Felicia Racoviță, sora ei mai mare și singura rămasă necăsătorită, a continuat, la Golești, tradiția strămoșească, în ce privește cusăturile noastre țărănești. A condus cu sârguință și desinteresare preocupările de artă națională și a fost toată viața ei o prețioasă îndrumătoare a țărancilor din județele Argeș și Muscel.

Spre a da sătencelor puțința de câștig sigur, Felicia Racoviță conveni cu Leveaux, fostul proprietar al magazinului „Au bon marché”, din str. Lipscani, București, să primească în prăvălia sa țesături, cusături și costume naționale românești făcute de țărance, spre a fi vândute în țară și străinătate. Această situație a durat până la 16 Mai 1882, când s'a înființat societatea „Furnica”, de către un comitet de doamne, din care făcea parte și Felicia Racoviță și sub președinția vrednicei românce Elena Cornescu. Atunci, prima oară, s'a închiriat un magazin, unde se expuneau și se vindeau țesături, covoare și costume țărănești din diferite părți ale țării.

*

Parte din informațiile referitoare la începutul propagandei, ce s'a făcut pentru cunoașterea și prețuirea neasemuitei frumuseți a țesăturilor și a portului nostru național, precum și aceea despre activitatea depusă în același scop de familiile Dinicu Golescu, Racoviță și Davila, a binevoit să mi le dea d-na Elena general Perticari, născută Davila, căreia îi exprim respectuoase mulțumiri.

A DOUA EXPOZIȚIE-TÂRG A MUNCII ROMÂNEȘTI IN INDUSTRIA CASNICĂ

În prezența iubitului nostru Suveran *M. S. Regele Carol al II-lea* și cu solemnitatea cuvenită, Duminică 9 Mai 1937, ora 4 d. a., lângă statuia I. C. Brătianu, pe acelaș loc unde, în 1934,

*M. S. REGELE CAROL AL II-lea la a doua expoziție-târg a muncii românești în industria casnică, ce a fost, inaugurată în București, Duminică 9 Mai 1937, ora 4 d. a., lângă statuia I. C. Brătianu.
(Iubitul nostru Suveran între doamnele Aretia Gh. Tătărescu (în dreapta) și Pia Alimăneștianu (în stânga)).*

a fost prima expoziție, s'a deschis a doua expoziție-târg a muncii românești în industria casnică, a cincea ofensivă anuală a pânzei naționale și primul concurs la București, de gospodărie al sătenței noastre.

Această expoziție a fost organizată tot de *Liga națională a femeilor române*.

Inițiativa și acțiunea stăruitoare a acestei Ligi, de a îm-

bunătați starea economică a satelor, prin propagandă, școală practică, exemple vii și continuă încurajare, pune în evidență însușirile artistice cu care este înzestrat românul. Această nobilă inițiativă lămurește deplin rostul organizării și celei de a doua expoziție-târg, în cadrul preocupărilor statornice cari au animat asociația prin alese manifestări țărănești.

Atunci s'a expus un admirabil material documentar etnic, din bogatul tezaur artistic românesc, arătându-se progresele

Duminică 9 Mai 1937, ora 4 d. a., în prezența M. S. Regelui, doamna Pia Alimăneștianu a rostit, la microfon, discursul său la inaugurarea celei de a doua expoziție-târg a muncii românești în industria casnică, ce a fost în București, lângă statuia I. C. Brătianu.

realizate prin școli și ateliere particulare, unde s'au reprodus diferite modele naționale vechi și renumitele covoare oltenesti, în deosebi cele făcute la Târgul Jiu.

Această expoziție, orânduită cu multă grijă și vizitată în

amănunt, a atras privirea și admirația, a încântat și înălțat sufletul, fiindcă ea a cuprins realizări superioare și o instructivă și impresionantă înfățișare a posibilităților noastre sătești.

Această expoziție-târg a durat dela 9 Mai până la 29 Iunie 1937, când s'a ținut concurs pentru premiarea celor mai frumoase costume naționale românești și care a fost un îndemn de continuă muncă și afirmare etnică pentru viitor.

PREZENTAREA OBIECTELOR DE ARTA ROMANEASCA PENTRU EXPOZIȚIA DIN NEW-YORK (America de Nord)

Marti 7 Februarie 1939, d. a., a fost, în București, Calea Victoriei Nr. 41, deschiderea expoziției preliminare a obiectelor de artă țărănească, organizată de d. prof. univ. *D. Gusti*, comisarul general al pavilionului român la expoziția universală din New-York, cu concursul Consiliului superior al industriei casnice din Ministerul economiei naționale și al „Uniunii industriilor casnice românești“.

Joi 9 Februarie 1939 au fost expuse în grădina Ateneului român din București, calea Victoriei, covoare lucrate de „Liga națională a femeilor gorjene“, în atelierelor sale din Târgu-Jiu, și cari au fost trimise la expoziția internațională ce s'a ținut în New-York din Mai până în Septembrie 1939.

Printre numeroase țesături erau și două covoare, cele mai mari din țară, lucrate pe fond albastru cu motive oltenesti. Un covor era lung de 20 pe 14 m., iar al doilea de 16 pe 12 m.

La aceste foarte frumoase covoare au lucrat trei luni, ziua și noaptea, două echipe de câte patruzeci fete.

La intrarea Ateneului au fost expuse și două perdele (una 20×5 m., iar alta 20×3 m. și jum.), lucrate de mână cu motive naționale pe borangic, precum și o lungă și lată perdea (tot din borangic), copie de brocat românesc cusut cu toate stemele județelor țării noastre și deasupra lor, în dimensiuni mai mari, marca României.

Toate acestea, împreună cu admirabile costume naționale, au fost orânduite în pavilionul României la expoziția din New-York, unde s'a înfățișat lumii întregi străduințele noastre continue pentru progresul general, social, economic și cultural al țării.

LICEUL INDUSTRIAL DE FETE PENTRU INDRUMARI
CASNICE AL CENTRALEI „CASELOR NAȚIONALE“ DIN
COMUNA BREAZA DE SUS (PRAHOVA).

Dela stânga la dreapta : D-na Elena general I. Manolescu, are iie model vechi din Câmpulung-Muscel. La mijloc, pe scaun : D-na Eugenia Calangiu, cu iie autentică din comuna Breaza de Sus. In dreapta : D-na Alexandrina Bondoc, cu iie alt model din Breaza.

Centrala Caselor Naționale, de sub conducerea d-lui general Ion Manolescu, iscusitul creator al acestei instituții patriotice, a contribuit, dela înființare, la cultura poporului român prin învățături și îndemnuri bune, căutând să pună în evidență superioarele calități sufletești și puterea de creație a nației noastre.

În acest scop, la 15 Decembrie 1919, centrala Caselor Naționale a înființat în București, calea Moșilor, 41 (la Cooperativele sătești) o expoziție a produselor casnice lucrate în ate-

D-l general Ion Manolescu, creatorul „Caselor Naționale“

lierul său internat, a cărui activitate a început atunci cu șase eleve, sub conducerea d-nei Virginia Arghir.

La 15 August 1920, această „Școală-atelier de industrie casnică“ a fost mutată în comuna Breaza de Sus, jud. Prahova, într'un mic local închiriat și, tot în acelaș scop, a început a se mări și numărul elevelor interne.

Din anul 1923, „Școala de fete pentru îndrumări casnice“ dela Breaza, sub conducerea d-nei Sabina general Negreanu, a luat proporții mai mari.

În 1925 s'a înființat în București (calea Victoriei 52, în pasajul Caselor Naționale) un bazar permanent cu organizare comercială și cu scopul de a propaga arta noastră țărănească.

Din toamna anului 1926, această școală are un mare local propriu (cu subsol, parter și trei etaje, precum și o altă clădire cu două etaje pentru clase) în comuna menționată și funcționează pe temeiul unui regulament alcătuit de centrală în 1928 și aprobat atunci de Ministerul Instrucțiunii Publice.

În anul 1934, această școală, cu caracter profesional, a fost transformată în liceu industrial cu opt clase, pe baze de aplicațiuni teoretice-practice în ramurile industriei casnice (cusături, țesături, vopsitorie, croitorie, menaj și țesătorie mecanică, deosebit are și un restaurant public, unde elevele fac practică prin rotație și o brutărie modernă).

Începând cu anul 1920, produsele acestei școli sunt comercializate prin cele două bazare permanente dela Breaza și București și prin expoziții temporare, organizate în diferite centre ale țării și în străinătate (Roma, Milano, Florența, Torino, Neapole și Paris).

Prin aceste expoziții s'a activat, cu mult și real folos, contribuind astfel, în fiecare an, la păstrarea și perfectarea stilului românesc cu bază etnică și la valorificarea industriei noastre casnice din diferite regiuni ale țării.

Datele acestui istoric au fost extrase din „Casele Naționale“. Zece ani de experiență culturală 1918 — 1928. București, 1930. 1 volum (24 × 16 c. m.), cu 860 pag. + XII (Tabla de materii) + 220 ilustrațiuni, pag. 653 — 662 și completate cu unele informații date de doamna general Negreanu.

NUMIRI DE CUSĂTURI CE SE FAC LA PORTUL NAȚIONAL ROMÂNESC

Cu indicațiile paginilor unde sunt arătate.

așiu — cusătură, fără întrerupere, făcută în lungul gulerului, (în jud. Timiș-Torontal), pag. 41.

batele — dungile dela marginea de sus și de jos a catrinței, pag. 14.

burdujâl — numire dată holiței (în comunele Plopeni-Botoșani și Burdujeni-sat, jud. Suceava), pag. 15.

- chismătărniți* — cusături naționale la mânecile iei, în comuna Putna-Rădăuți, pag. 12.
- curigău* — cusătură îngustă specială ce se face la numărul cămieșii (în jud. Someș), pag. 40.
- holiță* înflorită — bandă de piele albă de oaie, fără lână, pe care sunt cusute cu mătase sau lăniță diferite frumoase decorațiuni florale și apoi aplicată pe bondiță, pag. 15.
- închistrături* — cusături de flori ce se fac pe bondițe și pe cămeși, pag. 15.
- încrețeală* — încreț, pag. 12.
- izvodele, izvozăli* — cusături de floricele legate, pag. 16.
- mășcățele* — dunguțe orizontale, de felurite colori, ce se fac la altiță, pag. 13, 16.
- moșulețe* — crăcuțe, pag. 58.
- pismătărniți, chismătărniți* — pui, cusături naționale românești ce se fac pe mânecile iei în com. Putna-Rădăuți, pag. 11.
- pui costișați* — făcuți în pieziș, pag. 12.
- pui ținuți* — cusături mici fără întrerupere, pag. 12, 13.
- ruptură* — cusătură, motiv național în jud. Someș, pag. 40.
- șănătaie* — „răuri“ mici, înguste, lucrate în liniuțe oblice, pagina 12.
- șatrâncă împletită* — model în linii duble, în crucițe sau „zbatute“, adică au golurile umplute, pag. 12.
- știuci zise și tăblițe* — cusături pătrate sau dreptunghiulare (în jud. Muscel), pag. 58.

GLOSAR

de cuvinte dialectale, referitoare la Țortul nostru național din județele menționate în acest text.

Cu indicațiile paginilor unde sunt arătate.

- bârcă sau zurdună* — lână roșie închisă (în jud. Sălaj), pag. 37.
- buciulie* — calotă (fundul pălăriei), pag. 39.
- buică* — suman scurt, pag. 37.
- burdic* — vestă, pag. 44, 45.
- burzălău* — fodor, volan, pag. 34.
- butace* — potrivite, pag. 39.
- căblete* — căciuli negre țuguiate, pag. 45.
- cârlani, cârlogi* — alesătură făcută cu roșu, pag. 44.

- cepană — curelușe negre ce servesc la legatul opincilor (în județul Someș), pag. 41.
- chingă — brâu cu alesături, pag. 16.
- chintuș — cojocel, pag. 44.
- cigitură — tivitură, pag. 35.
- cilicuri — mărgeluțe rotunde colorate, pag. 61.
- colțoni — colțișori, pag. 41.
- coirântă — catrință (în jud. Timiș-Torontal), pag. 43.
- durlăgău — șiret de paie împletit (în jud. Satu-Mare), pag. 39.
- filfan, fulfan — volan, fodor (în jud. Argeș), pag. 57.
- ghizăări — deschizături verticale făcute la cioareci spre a înlesni mișcarea picioarelor, pag. 39.
- horoampă — strămătură de lână, pag. 23, 25.
- ic sau broască — clin (în jud. Năsăud), pag. 34.
- jam, jumps — numire dată holiței de îmbumbat, pag. 15.
- macrame — împletitură de ață din care atârnă ciucuri (în jud. Năsăud), pag. 35.
- moșoandre — petece de pânză cu motive vechi naționale românești, pag. 76.
- nagară, năgară — smoc pufos, podoabă pusă sărbătoarea la pănăsădit — violet, pag. 17.
- obadă — strașina pălăriei, pag. 39.
- opreg — fotă veche dintr'o bucată și des încrețită, pag. 46.
- otici — găurele (în jud. Someș), pag. 40.
- pânzături — fote (în jud. Năsăud), pag. 34, 35.
- pogmată — guler (în jud. Năsăud), pag. 34.
- prestelcă — șorț, fotă dintr'o bucată (în jud. Mehedinți), pag. 46.
- rățică — dantelă sau colțișori în diferite culori ce împodobesc cămieșile femeiești (în jud. Rădăuți), pag. 15.
- roituri — șireturi, fire (în jud. Someș), pag. 40.
- șanură — cordica dela pălăria bărbaților (în jud. Someș), p. 40.
- sârmă albă — beteală, fir alb, pag. 31.
- șicmă — cipcă, dantelă, pag. 41.
- șurătură — sabac, găurele, pag. 41.
- tasma — cordica dela pălărie, pag. 17.
- titia — calota, fundul pălăriei (în jud. Someș), pag. 40.
- pălărie țuțuienească (în jud. Muscel) are calota joasă, rotundă (forma unui ceaun), neagră și se aseamănă cu a flăcăilor din județele Făgăraș și Sibiu, pag. 60.

- zăgarea* — bandă lată de piele de miel (în jud. Mureș), pag. 31.
zali — lăntișor sau șnur galben ce se termină cu cănaci (ciucuri). Zali se pun la pălăriile bărbătești, în loc de panglică (în jud. Năsăud), pag. 37.
zurdună sau *bârcă* — lână roșie închisă, pag. 37.

CUPRINSUL

(Text)

Lămurire	5
1. — Portul național al sătenilor române din județul Rădăuți (Bucovina)	11
2. — Portul sătenilor români din comuna Toplița, județul Mureș (Transilvania)	19
3. — Portul popular al românilor din plasa Reghin-de-Sus, jud. Mureș	27
4. — Noi cercetări etnografice în județul Năsăud	34
5. — Portul țărănesc din jud. Sălaj	37
6. — Portul sătenilor români din plasa Șomcuța-Mare, județul Satu-Mare	38
7. — Portul național românesc din județul Someș	39
8. — Portul sătenilor români din județul Timiș-Torontal (Banat)	41
9. — Noi cercetări etnografice în jud. Mehedinți (Oltenia)	46
10. — Noi cercetări etnografice în jud. Muscel (Muntenia)	57
11. — Portul țărănesc din comuna Breaza, jud. Prahova	66
12. — Noi cercetări etnografice în jud. Vlaşca	70
13. — Noi îndemnuri pentru menținerea portului național românesc	74
14. — Creiarea și reproducerea modelelor de cusături naționale românești	76
15. — Specificul național românesc	80
16. — Inceputurile propagandei românești pentru țesăturile și cusăturile noastre țărănești	83
17. — A doua Expoziție-târg a muncii românești în industria casnică	86
18. — Prezentarea obiectelor de artă românească pentru expoziția din New-York (America de Nord)	88
19. — Liceul industrial de fete pentru îndrumări casnice al centralei Caselor Naționale din comuna Breaza de Sus jud. Prahova	89
20. — Numiri de cusături ce se fac la portul național românesc (Cu indicațiile paginilor unde sunt arătate)	91
21. — Glosar de cuvinte dialectale, referitoare la portul nostru național din județele menționate în acest text. (Cu indicațiile paginilor unde sunt arătate)	92—94

FOTOGRAFII INTERCALATE ÎN ACEST TEXT

1. Tânăra femeie valahă în frumos costum național din județul Muscel. (În „*De Paris à Bucharest*“, causeries géographiques, text et des dessins inédits par D. Lancelot, publicate în

„Le tour du monde“. Nouveau journal des voyages publié sous la direction de M Edouard Charton et illustré par nos plus célèbres artistes. Septième année. Librairie de L. Hachett et Comp. Imprimerie générale de Ch. Lahune. Paris, 1866, pag. 320. Biblioteca Academiei Române (B.A.R.) Periodice (P.) II 3689, Pag. 7.

2. Majestatea Sa Regina Elisabeta în port național românesc din Câmpulung-Muscel, pag. 9.

3. Modele de cusături naționale românești ce se fac pe mânecile cămeșilor (iilor) în comuna Putna, plasa Vicoveilor, jud. Rădăuți (Bucovina), pag. 13.

4. Costume naționale din satul Vidra, pendinte de comuna Vârfurile, plasa Hălmagiu, județul Arad, pag. 18.

5. Portul de sărbătoare al sătenilor români din comuna Toplița, jud. Mureș, pag. 20.

6. Port național de sărbătoare al sătencilor române din comuna Gurani, plasa Vașcău, jud. Bihor, pag. 21.

7. Port țărănesc din comuna Nadășu, plasa Huedin, județul Cluj, pag. 24.

8. Portul românilor din com. Nadășu, jud. Cluj, pag. 25.

9. Costum național românesc de sărbătoare ce-l poartă femeile din comuna Rupea, jud. Târnava Mare, pag. 28.

10. Portul sătenilor români din comuna Rupea, jud. Târnava Mare, pag. 29.

11. Costum național de sărbătoare al sătencilor române din comuna Hobița-Uricani, plasa Petroșani, județul Hunedoara, pag. 30.

12. Port național românesc din comuna Săliște, județul Sibiu, pag. 33.

13. Portul femeilor române din comuna Prundul Bărgăului, jud. Năsăud, pag. 35.

14. Sătean român din comuna Prislop, plasa Șomcuța Mare, jud. Satu Mare, pag. 38.

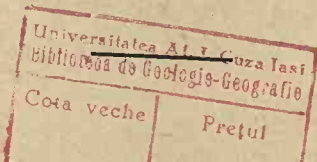
15. Costum național de sărbătoare ce-l poartă sătencile române din comuna Buziaș, jud. Timiș-Torontal (Banat), p. 42.

16. Port național românesc din Banat (Dacia Ripensis). Foto Presa. Gh. Vesa. București, pag. 43.

17. Interior de casă țărănească din comuna Buziaș, jud. Timiș Torontal, pag. 45.

18. Portul sătencilor române din jud. Mehedinți, pag. 47.

19. Portul de sărbătoare al sătencelor române din comuna Tismana, jud. Gorj, pag. 48.
20. Costum național premiat de „Liga națională a femeilor române“ la Expozițiile-târg de industrie casnică, ținute în București în anii 1934 și 1937, pag. 49.
21. Săteancă română din comuna Tismana-Gorj, îmbrăcată în zeghe de dimie albă, pag. 50.
22. Costum național de sărbătoare al sătencelor române din comuna Bălteni, jud. Gorj, pag. 51.
23. Dincă Schileru din comuna Bălteni, plasa Jiu, județul Gorj, pag. 52.
24. Portul național al sătencelor române din județul Vâlcea, pag. 53.
25. Portul sătencelor din jud. Olt, pag. 54.
26. Port țărănesc din jud. Argeș, pag. 56.
27. Port național românesc de sărbătoare al femeilor din Câmpulung-Muscel, pag. 59.
28. Alt port național de sărbătoare al țărăncilor române din jud. Muscel, pag. 64.
29. Port național de sărbătoare al femeilor române din comuna Breaza, jud. Prahova, pag. 67.
30. Interior de casă țărănească din comuna Sibiciu, jud. Buzău, pag. 69.
31. Costum național de sărbătoare al femeilor române din jud. Vlașca, pag. 71.
32. Coloniști aromâni din satul Regina Maria (lângă Silistra), jud. Durostor, pag. 82.
33. *M. S. Regele Carol al II-lea* la a doua expoziție-târg a muncii românești în industria casnică, ce a fost inaugurată în București, Duminică 9 Mai 1937, ora 4 d. a., lângă statuia I. C. Brătianu, pag. 86.
34. Duminică 9 Mai 1937, ora 4 d. a., în prezența M. S. Regelui, doamna Pia Alimăneștianu a rostit, la microfon, discursul său la inaugurarea celei de a doua expoziție-târg a muncii românești în industria casnică, ce a fost în București, lângă statuia I. C. Brătianu, pag. 87.
35. Alte costume naționale românești; la mijloc port țărănesc din comuna Breaza de Sus (Prahova), pag. 89.
- D-1 general Ion Manolescu, creiatorul „Caselor Naționale”, pag. 90.

BOWASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Prețul Lei 40.—